NUMMER 52 DONDERDAG 24 DECEMBER 1925 25STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

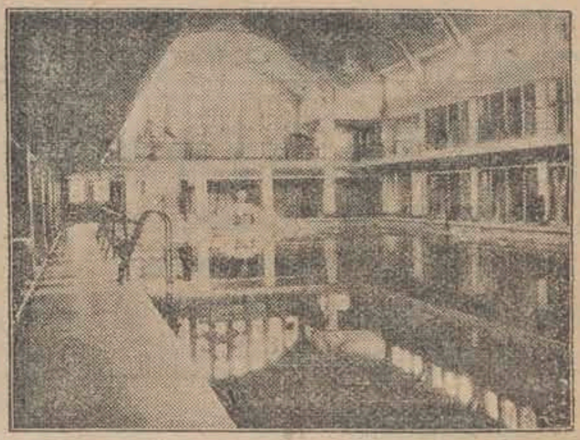
DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

Hoe staat het thans met de Cocosvezel, ook in verband met de Jute en Roselle?

In het Koloniaal Weekblad van 18 Dec. 1924, 5 en 12 Maart 1925, heeft de heer B. G. H. van der Jagt op — wat men zoude kunnen noemen in den goeden zin van het woord — populaire wijze, nl. ernstig, instructief en toch bevattelijk, uiteengezet eene nieuwe beteekenis, die de cocos voor Ned.-Indië zoude kunnen krijgen; zij is de alom bekende voortbrengster van een grondstof voor de vervaardiging van een zoowel door soepelheid, als door kracht en weerstandsvermogen gekenmerkte en voortreffelijke vezel. Schr. wees verder op de mogelijkheden niet alleen van hare verspinbaarheid tot garen, maar daarbovenuit op die van de vervaardiging van weefsels, zoowel grove als fijne. Hij formuleerde zich wel zoo beknopt als mogelijk was en bepaalde zich tot de hoofdzaken, maar gaf deze vrij volledig op. De heer v. d. J. gaf daarbij blijk van een optimistisch tweeledig vertrouwen: zoowel in de mogelijkheid van technologisch-mechanische verwezenlijking, als ook in het feit, dat langs dien weg aan zijn even ingewikkeld als oorspronkelijk procedé, een minimale rentabiliteit van zoodanige grootte verzekerd zoude zijn, dat ook het bedrijf in economischen zin alleszins mogelijk en levensvatbaar werd geacht.

Ter illustratie van het evengebezigde woord „oorspronkelijk" wordt er terloops op gewezen, dat dit betrekking heeft op meer dan één onderdeel van zijn procedé; van die onderdeelen zij echter slechts de aandacht gevestigd op de merkwaardige koppeling van vezel- met coprahbereiding. Het kan bijna overbodig heeten er nog bij te vermelden, dat de noodige stappen tot verkrijging van bescherming voor dit stuk „industrieele eigendom" door de daartoe vereischte patenten reeds sinds geruimen tijd zijn gedaan.

Na het verschijnen van de mededeelingen in het K. W. van 9 Juli j.l., volgende op (gedeeltelijk onjuiste) berichten in de dagbladen over vertooning van spinproeven te Laren, werd het echter na dien tijd stil, heel stil en hoorde men er niets meer van, zoodat het groote publiek wel gedacht moet hebben aan een na korte laaiing gedoofde vlam of aan het bekende uitgaan van een nachtkaars. Te meer zal deze stilte getroffen hebben, waar men sinds dat tijdstip daarentegen wel een en ander in dagbladen en tijdschriften kon lezen van voornemens

of zelfs voorbereidingen tot het vestigen van een grootindustrie van Jute op Java en zulks met het oog vooral op de voor verpakking van suiker bij millioenen benoodigde zakken; deze moet men sinds eenige jaren tot zoo ergerlijk hooge en steeds hoogere prijzen uit Britsch-Indië invoeren, dat er gesproken wordt van de Br.-Indische Jute-tirannie. Of er, zooal, op Java eene fabriek zal worden opgezet, die ingevoerde Jutegarens zal weven, of ruwe Jute zal verspinnen en verweven eener-, dan wel dit laatste zal doen met op Java of in de Buitengewesten geteelde Jute andererzijds, schijnt beslist ten gunste van het eerste alternatief; wij wachten met belangstelling af wat de, en vermoedelijk re..ls naaste, toekomst hierop uiteindelijk antwoorden zal. In de kringen van de onmiddellijke belanghebbenden zal er de aandacht wel zeer gespannen voor zijn, want met het bereiken van het hier beoogde doel is de besparing van meerdere millioenen per jaar gemoeid.

Naast de Jute krijgt men sinds 't begin 1924 ook in ruimeren kring te hooren van den Benjamin der vezelcultuurgewassen, n.l. de Roselle; daarover hield de heer Van der Meulen, oud-landbouwkundige van het Rubberproefstation Midden-Java, op 23 October '25 eene leerrijke en interessante voordracht in het Koloniaal Instituut (zie de Indische Mercuur van 6 November). Deze voordracht is mijn wetens het beste, wat hier te lande over dit veelbelovend gewas in het openbaar is bekend gemaakt. Maar evenals bij de Jute, is ook omtrent dit gewas nog niet het laatste woord gesproken, derwijze, dat men van beide ongeveer, maar met vrij groote stelligheid zoude kunnen zeggen: zij hebben de eerste groote stappen gedaan op de baan eener zeker slagende Groote Cultuur, dan wel, wat de Jute betreft, van een verwerkingsbedrijf of als landbouwnijverheid.

Heel duidelijk is zulks echter wel gebleken van den oliepalm en den inlandschen rubber; wat hebben deze nog geen 15 jaren oude Culturen eene carrière gemaakt! Achteraf kan men ..ns zeggen: toen ze begonnen als reuzenbabys k.. ..mand weten, voorspellen of vermoeden hoe het hun vergaan, hoe zij zich ontwikkelen zouden; van den oliepalm in '12, van den inlandschen rubber in '19 kon men wel zeggen met Schiller:

„Es ruhen in der Zukunftschosze,
„Die ernsten und die heiteren Lose."

En eene korte „Zukunft", van die jaren afgerekend, maar thans reeds weer verleden tijden geworden, hebben ons, terugziend, geleerd, dat zij na achtereenvolgens 13 en 6 jaren reeds tot reuzenjongelingen zijn gegroeid met nog een op goede gronden veelbelovende en veelbeteekenende toekomst voor de boeg, want er is in de wereld thans niet alleen rubberhonger, maar ook nog een tekort aan vet. Dus de teekens staan voor deze twee, wel jonge, maar reeds wortelvaste Culturen gunstig.

Het kan dan ook niet verwonderen, dat zelfs ook het „Koloniaal Weekblad" uiteraard èn met den besten wil zeer weinig aandacht niet niet-willende, maar zulks o.m. door gebrek aan plaatsruimte moètende schenken aan koloniaal-economische vraagstukken, inzonderheid van die van plantagebedrijf en inheemsche culturen, ook over deze twee jeugdelingen, Roselle en Jute mededeelingen gaf in nummer 43 van 26 November.

* * *

Op dien datum zouden volgens den bekenden Sterrenkundigen Medewerker van de „N.R.Ct." de planeten Jupiter en Venus in vollen glans en op kortsten afstand bij elkaar, in het Westen aan het zwerk te zien zijn geweest, dus als een soort tweegesternte; het K. W. maakte gewag van de twee even genoemde sterren aan den onbewolkten en helderen Indischen Culturenhemel, dus in het Oosten opkomende, met beloftevollen glans. Maar omdat het lang tegen eene even onbewegelijke als dikke en ondoordringbare naburige wolkenbank heeft zitten aankijken, kon het niet weten, dat daar achter nog een *derde ster* stond. Neemt men ech... een standplaats in, nu en dat is door de huid... vliegtechniek heel gemakkelijk, dan behoeft den ... zers van het K.W. niet nog speciaal duidelijk ... maakt en bewezen te worden —zoodat men bo... die wolken heen naar den oostelijken hemel kan ... zien, dan neemt men ook die derde ster wa..., en dat is m.i. volstrekt geen dwaalster, vall... ster of comeet, maar ook een — die voornemen... als glanzende planeet eene regelmatige baan te g... beschrijven; of het een groote of kleine baan ... zijn, of hij zwak of sterk zal glanzen, ja zelfs, of ... na eenigen tijd zal verdwijnen: met zekerheid k... er thans nog niets van gezegd worden; maar ... bestaat reden tot gunstige verwachtingen en m... kan met goeden grond veel goeds hopen van d... textilische ster, de *Cocosvezel.*

De heer van der Jagt heeft met vele nieuwli... ters, uitvinders, projectenmakers, wereldverbe... aars, welmeenende idealisten of pioniers gem... dat hij, zoo niet als profeet in eigen land ongeë... te blijven, dan toch eene woestijnwandeling he... moeten maken, die gelukkig niet lang en ook n... van langen duur was, alvorens hij op zijn man... zeker zeer moderne Land van Kanaän kon be... den. Men moet niet meenen, dat na zijne Koloni... Weekbladartikelen, hoe overtuigend en plausi... ze ook klonken in de ooren en toeleken, nu al... en terstond harten en hoofden en.... beur... open gingen en er hosanna werd geroepen door ... langhebbenden en belangstellenden, zoowel ... kringen van Overheid als uit die van particuli... en voorts uit die der Wetenschap. Hij heeft da... nog heel wat moeilijkheden ondervonden e... waren vele „voors" en „tegens", er is veel gest... keld en opgestaan, maar dit alles heeft niet k... nen verhinderen, dat toch ten slotte en betrekke... spoedig de „voors" en het vake „opstaan" het p... inzooverre gewonnen hebben, dat, n.l. reeds in J... dank zij de veelbelovenheid van het zeer ern... doorwerkte technische plan een Cocosvezelstu... syndicaat met overwegend Nederlandsche belan... en belanghebbenden tot stand is gekomen en ... dit beschikt over een wel in volstrekten zin ... scheiden te noemen kapitaal, maar voor de ... stelde doeleinden geheel toereikend bedrag.

Het doel is nu, om hier te lande, eene z.g. reë... proef te nemen; daartoe is de beschikking ov... een doeltreffend en ruim lokaal verkregen en da... in zullen de machines en toestellen worden op... steld. Deze moeten om hunne geheel nieuwe of ... de tot dusverre voor aanverwante doeleinden ge... zigde, afwijkende constructie, speciaal aangema... worden en daarmede is reeds een krachtig be... gemaakt; zoo is er ook reeds eene vrij groote h... veelheid bolster aanwezig en zijn eenige duizend... noten in bolster uit Indië op komst.

En nu willen wij, indachtig aan het woord „lab... and wait" de sterke hoop koesteren en blijmoe... verwachten, dat Cocosvezel en Coprah in het vo... jaar 1926 deze proefnemingen zoo goed mogen do... staan, dat men daarvan stellig zal kunnen zegge... met deze vezel kan, wellicht niet alleen in figuu... lijken zin, „zij gesponnen" worden en het blijkt e... zoodanige wondervezel, dat na het *a* van de wo... tijnwandeling, na het *b* van de goedgeslaagde pro... neming spoedig zal kunnen volgen eene reeks v... verdere letters of juister van hoofdletters in h... alfabet, n.l.: *grootbedrijven* van verschillenden om... vang tusschen de keerkringen en onder de palme... Deze kunnen ook het hunne bijdragen tot stilli... van den vezelhonger in de geheele Wereld en t... welvaartsverhooging der inheemsche bevolking, ... zulks door de „waardigwording" van een afvalst... in vrijwel onbegrensde hoeveelheden aanwezig.

* * *

Van de Cocosvezel zullen wij thans dus moet... afstappen en weer eenige maanden geduld moet... oefenen, tot wij te hooren zullen krijgen, hoe de ui... komsten van het proefbedrijf zijn geweest, dus n... dalen wij weer van ons hooge observatiepunt n...

het vliegtuig omlaag en moeten weer den aangegeven tijd tegen de wolkenbank blijven aankijken; maar nu met de wetenschap, dat daar laag aan de kim wel is waar, ook eene *ster* staat. Blijkt het proefbedrijf te slagen, dan zal die wolkenbank voorgoed optrekken en de ster blijvend zichtbaar worden en zal men kunnen zeggen: niet „het daghet in *het* Oosten", maar „het daghet in de Cocosgebieden van onzen Planeet"; dus nu geduld geoefend!

Vervelend en eentonig zal die „stille tijd", zullen die maanden van wachten niet behoeven te zijn, nadat onze vriend de Cocos uit het gezichtveld of van het Culturentooneel tijdelijk zal zijn verdwenen, want in dien tijd kunnen wij aandacht blijven schenken aan den belangwekkenden gang van zaken bij de mededingende Jute en Roselle en wellicht nog aan andere en nog jongere veelbelovende vezelsoorten. Er zijn dus genoeg paarden aan den „start" en de toeschouwers hebben, elk of bij groepen, hun eigen „favoriet". De tijd moet leeren, hoe de volgorde der prijswinnaars zal zijn en die hopen wij na den uitslag omtrent de „running and competing fibres" op de Soenda-eilanden nog wel bekend te zullen maken. Iets heel nieuws zoude zulk eene draverij niet zijn, want iets dergelijks hebben wij dit jaar ook kunnen waarnemen. Voor het eerst zien wij immers binnen de sfeer van de Ned.-Indische groote plantaardige uitvoerproducten — wat niet hetzelfde is als: producten van de groote Culturen — dat in 1925 de *suiker* door zijne totale uitvoerwaarde niet meer de eerste plaats inneemt, maar daarin de vlag moet strijken voor de *rubber*. (Zie Dr. Rutgers in „Ind. Merc." van 27 Nov.) Deze heeft het bovendien voor het eerst in beplante oppervlakte gewonnen van die der Straits, terwijl, als het zoo voortgaat, reeds in '27 *de Inlandsche rubber* der Soenda-eilanden het in totale uitvoerwaarde zal kunnen winnen van de *Plantagerubber*. Ziedaar ook interessante en spanning schenkende „races", daarbij geen „scratch": maar „handicapraces", want de mededingers begonnen, evenmin als bij de drie vezels, tegelijk van dezelfde beginstreep.

10 December '25. COLONISTICOS.

Kultuurstroomen.

In de November-aflevering van „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw" heeft prof. Loebèr een opstel doen verschijnen over „Indonesische invloeden in Achter-Indië"; een voorzichtig vraagteeken volgt op dezen titel, en aan het slot erkent hij, dat deze titel misschien overmoedig klinkt. Wat schaadt dit? Het komt toch meer op den inhoud aan.

Met China, het oude, vangt hij aan, roemend het hoog wetenschappelijke van de oud-Chineesche beschaving, de kultuur in het Rijk van het Midden, toen in Europa primitieven woonden. We vinden het begrijpelijk, dat van China beschaving uitging naar Japan en naar Achter-Indië en we zijn vol bewondering; dan — onverwacht — duikt er iets op dat aantoont hoe nu nog Indonesische invloeden zich doen gelden in de nabijheid van het geestelijk-overmoedige China en in China zelf. In het Japansche tijdschrift The Kokka (no. 186 en 187) beschrijft een Japanner, die den sierlijken naam Ryozô Torii voert en die blijkbaar het batikken niet kent, deze techniek, zooals zij wordt beoefend door de Miao-tse, een bergvolk in Zuid-China, het batikken met indigo, rood, geel en groen, een door was gereserveerd ornament; rô-kechi heet dit versieren van stoffen.

Bij ons te lande is men beter op de hoogte dan de heer Ryozô Torii is; gebatikte kleedjes zijn hier de la camelotte geworden: „Zoolang de voorraad strekt, gebatikte kleedjes 29 cent;" en gratis kan men in enkele minuten „een door u mee te brengen voorwerp" gebatikt krijgen met batikverfstof. Hier is nog iemand die van dit alles niets weet: Maurice Abadie, die een boek heeft geschreven over „Les races du Haut-Tonkin de Phong-Tho à Lang-Son"; in het volgend citaat is het batikken gemakkelijk terug te vinden. „Les Man-tien ont en outre un procédé particulier pour obtenir les dessins blancs de leurs vêtements. A l'aide d'une tige de bambou qu'ils trempent dans de la cire fondue, ils dessinent sur les pièces d'étoffe blanche tous les motifs d'ornementation qu'ils désirent représenter. Au moment de la teinture, toutes les parties ainsi enduites de cire demeurent réfractaires à l'indigo et restent blanches après les lavages à eau chaude qui feront fondure le cire."

Ook de Méo doen ingelijks; zij bewonen het hoogste gedeelte van het gebergte en zijn, volgens Abadie, later dan de Thai en de Man in Tonking gekomen; op rokjes van linnen brengen zij teekeningen aan „d'après le procédé déjà indiqué pour les Man-tien." Voor het eerst hooren we hier van batikken op *linnen*: de Méo telen vlas en weven daarvan linnen. Het bovendeel van hun kleederdracht is rijk geborduurd met deels Chineesche motieven; door de vouwen in den rok komt het batik-ornament weinig uit.

Loebèr geeft het volgende lijstje: in Oud-Egypte, Russisch Turkestan, Zuid-China, Tonking, Japan werd en wordt gebatikt. Hoe liep nu de Kultuurstroom? In de December-aflévering 1924 van The journal of the Polynesian Society heeft Skinner beweerd, dat Polynesië alles uit het Westen heeft gekregen; „all our present evidence points back out of the Pacific into the Malay archipelago as the area whence the Polynesian ancestors came;" die archipel was het tusschenstation; hij kreeg zijn culture, language, races uit Azië, uit Cambodja. Mede herinner ik mij het stuk van Henry Balfour in de Maart-aflevering van „Man" over gedoornde fuiken, voorwerpen van de Naga Hills, tevens Maleisch, Indonesisch, Melanesisch vischtuig, ook bekend op het Maleische schiereiland, de Filippijnen, Formosa, Nieuw Guinea, de Salomon-eilanden, Santa Cruz. Van deze bijzonder toegeruste fuik zegt Balfour: „its affords one of the most convincing chains of concrete evidence helping to prove an affinity between the culture of the Naga Hills at one end of the range and Melanesian culture at the other end."

De cultuur stroomde, maar hoe stroomde zij? Merkwaardige overeenkomsten kan men allerwege aantreffen; even merkwaardige verschillen. Taalstudie bracht pater W. Schmidt ertoe de West-Indonesische beschaving primair, de Melanesische secundair, de Polynesische tertiair te noemen. Uit Cambodja kwamen de oude vormen der Maleische en Polynesische talen en deze vloeiden over de omliggende eilandengroepen, over Nieuw-Zeeland, Paasch-eiland, Hawaii en al de eilanden daartusschen.

Ook dr. B. Schrieke, in „Prolegomena tot eene sociologische studie over de volken van Sumatra" (Tijdschr. Batav. Genootschap. dl. 65 afl. 1 en 2) schrijft in dit verband over pater W. Schmidt en diens meening, dat men met 't blootweg aanvaarden van „overnemen" er nog geenszins is, dat het vraagstuk over „ontleening" een probleem op zichzelf is, dat psychologisch en sociologisch moet worden doorgrond. Schrieke noemt even de Manchester-school, die allerlei elementen der Oud-Egyptische Kultuur langs Voor-Indië, Achter-Indië en den Archipel naar Amerika laat „wandern" zonder zich te bemoeien met een ontleding der historische aanrakingen tusschen de volken die deze gebieden bewonen. Een benijdenswaardige afwezigheid van ruimte-vrees hebben de aanhangers dezer theorie; zij grijpen stout terug naar lang vervlogen tijden, doezelen weg de geschiedenis der laatste twintig, zestig eeuwen, die toch zeker hun invloed kunnen hebben gehad.

Is het niet een puzzle, interessanter dan vele andere? Ziedaar nu eens een vraag om in een stille binnenkamer over te piekeren: kan een procédé als het batikken in zijn meest eenvoudigen vorm zijn uitgevonden op ver uiteenliggende plaatsen?

JOH F. SNELLEMAN.

Eerste Hygiëne-Tentoonstelling in Nederlandsch-Indië

te Bandoeng, Juni-Juli 1927 [1]).

Het begrip „'s menschen gezondheid in heete gewesten" was vroeger nauwer omgrensd dan thans.

De tropische gezondheidsleer onderzocht den invloed van de keerkringsluchtstreken op het gestel *van den Europeaan*. Diens aanpassing aan het tropische klimaat was haar doel.

Dezelfde leer heeft nu ruimer gezichtskring. *Het behoud van alle individuen, die in tropische omstandigheden leven, gaat haar aan*. Ten volle heeft zij zich ontwikkeld als een deel der tropische geneeskunde, dat de verbetering der *volksgezondheid* in de heete luchtstreken beoogt.

Prof. Dr. J. J. VAN LOGHEM, Directeur der afdeeling Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut.

Wie zich met nauwgezetheid aan de studie van de hygiëne, in het bijzonder van de sociale hygiëne, wijdt, zal spoedig tot de vaste overtuiging komen, dat de tegenwoordige generatie der bevolking van Nederlandsch-Indië voor de overgroote meerderheid de weldaden van een geregelde zorg voor de gezondheid niet kent of zelfs geringschat en dat deze geringschatting in hoofdzaak berust op eene afwezige of gebrekkige kennis, dan wel gemis aan inzicht betreffende de gezondheidsleer en hare practische toepassingen.

Het is hem verder ook bekend, hoe vele millioenen aan geldswaarde jaarlijks worden besteed voor uitgaven aan ziektebestrijding en ziekenzorg, voor ondersteuning der armoedigen en behoeftigen, vaak in dezen toestand geraakt door uit ziekte nagebleven ongeschiktheid tot arbeiden, eindelijk voor onkosten aan gestraften, wier handelingen in strijd met de Wet in niet zoo zeldzame gevallen haar oorzaak vinden in ongezonde lichamelijke, geestelijke of ook wel woningverhoudingen.

Hij zal vervolgens tot de zekerheid geraken, dat nog onmetelijke schatten aan latente kracht en arbeidsvermogen in de diepte der millioenenbevolking dezer gewesten verborgen liggen, welke aan het licht zouden kunnen worden gebracht en aanmerkelijk opgevoerd, indien het gelukken mocht den algemeenen gezondheidstoestand hier in Indië te verbeteren.

Het bovenstaande doet de vraag naar voren treden, tevens de mogelijkheid overwegen, of er op eenigerlei wijze nuttig medegewerkt zoude kunnen worden om in de hiervoren geschetste, ongewenschte toestanden verbetering aan te brengen.

Die vraag en die mogelijkheid moeten ongetwijfeld bevestigend beantwoord worden. Indien de gedachte, welke zoovele hygiënisten reeds sedert jaren in hun boezem ronddragen, verwezenlijkt zoude kunnen worden om in *alle kringen der bevolking* meerdere bekendheid te geven aan en belangstelling op te wekken voor de gezondheidsleer, hare practische toepassingen en daardoor bereikte resultaten, dan zal daarmede geleidelijk aan eene verbetering van den algemeenen gezondheidstoestand bereikt kunnen worden, tewijl gelijktijdig nationaal-economische, ethische en zedelijke belangen eveneens op krachtige wijze behartigd zullen kunnen worden.

* * *

Vorenstaande beschouwingen hebben de overtuiging gevestigd, dat eene Hygiëne-Tentoonstelling eene nuttige en werkzame schakel zal vormen in de keten tot het bereiken van het voor oogen geziene doel.

Wij stellen ons voor, dat deze expositie o.m. het volgende nut zal kunnen afwerpen:

1°. Een zooveel mogelijk aanschouwelijken indruk vestigen van de verschillende ziekten en factoren, welke de menschelijke gezondheid in de Tropen bedreigen.

2°. Het bekend stellen van de regelen der gezondheidsleer en van hare toepassingen om het optreden der sub 1°. genoemde ziekten en de inwerking van schadelijke factoren zooveel doenlijk te voorkomen (prophylaxis), c.q. reeds bestaande ziekten en ongunstig werkende invloeden met alle kracht te bestrijden.

3°. Het aangeven hoe die toepassingen op de eenvoudigste, doeltreffendste en minst kostbare wijze ten uitvoer gebracht kunnen worden, voorts — zoo mogelijk — het demonstreeren van statistieken en grafieken betreffende de met die maatregelen bereikte verbeteringen in den algemeenen gezondheidstoestand.

4°. De bezoekers tot dieper doordenken en tot het bewustzijn te brengen, dat de gezondheid is één der voorname bronnen van menschelijk geluk, rijkdom en tevredenheid, van lichamelijk en zedelijk welzijn en van krachtig arbeidsvermogen.

5°. Het besef wakker te roepen, dat een ieder voor een belangrijk deel niet alleen verantwoordelijk is voor de instandhouding dan wel verbetering van eigen gezondheid, maar ook voor die van zijn gezin en vaak ook die zijner medeburgers.

?°. Ten slotte een ieder te doordringen van hetgeen men dient te weten, wat een verstandig mensch als plichtmatig burger in de groote gemeenschap uit een hygiënisch oogpunt heeft op te volgen dan wel moet nalaten om de algemeene gezondheidsbelangen te bevorderen.

Op de hiervoren aangegeven wijze georganiseerd zal deze Hygiëne-tentoonstelling niet alleen van practisch-opvoedkundige waarde zijn voor de bevolkingsgroepen „en masse", doch tevens individueel nuttig zijn voor hen, die zich krachtens ambt of beroep met de openbare gezondheid hebben bezig te houden, zoodat zij na afloop der expositie gelegenheid te over zullen hebben om het daarop *geziene* en *begrepene* in eigen werkkring zoowel als in particuliere omgeving toe te passen en verder te verspreiden.

Waar de moderne geneeskundige wetenschap, in het bijzonder de Tropenhygiëne, na rusteloos onderzoek betreffende de oorzaken en de verspreiding van ziekten, in de recente jaren tot eene serie van belangwkkende ontdekkingen is gekomen en in aansluiting daaraan door de op velerlei gebied getroffen sanitaire maatregelen kan wijzen op een zeer groot aantal schitterende bestrijdingsresultaten, welke de doelmatigheid op overtuigende wijze aantoonen van die maatregelen, vooral ten aanzien van zoodanige ziekten, waartegen men in vroegere jaren tot volkomen machteloosheid gedoemd was, daar is ons Hoofd-Comité van meening, dat thans het tijdstip rijp is om *medio* 1927 aan ons tentoonstellingsplan uitvoering te geven.

De visueele weg werd gekozen, daar middels een expositie het doel: *zoo groot mogelijke kringen van alle bevolkingsgroepen met de regelen der gezondheidsleer op de hoogte te brengen*, het best wordt bereikt; het streven heeft dan de aandacht van zeer velen.

Waar tegelijkertijd bij de Vereeniging Nederlandsch-Indische Jaarbeurs, — een bestaande organisatie, die jaarlijks een belangrijk aantal bezoekers trekt, waaronder ook tienduizenden Inlanders, — hetzelfde plan reeds in overweging was genomen, werd vanzelf daarmede samenwerking gezocht en verkregen. In de samenstelling van Hoofd- en Uitvoerend comité is dit samengaan tot uitdrukking gebracht.

Met den meesten aandrang noodigt ons Hoofd-Comité een ieder, die met ons streven instemt, uit

[1]) Tekst eener circulaire, welke door den heer H. F. Tillema te onzer beschikking werd gesteld.

nze tentoonstelling daadwerkelijk te steunen, hetij door toezending van specimen ter expositie, hetij door giften of subsidies, dan wel door korte liteaire bijdragen, welke zooveel mogelijk vertaald zullen worden ter kostelooze verspreiding onder de olandsche bevolkingsgroepen.

Aan de Pers bevelen wij ons werk in het bijzonder aan; publicatie en juiste voorlichting zijn twee oofdfactoren, welke tot het welslagen onzer tenoonstelling in belangrijke mate kunnen bijdragen.

Hieronder is een voorloopig schema opgemaakt an de indeeling der expositie. Gaarne zal worden ernomen of, en zoo ja, aan welke afdeeling(en) of roep(en), U zoudt wenschen deel te nemen.

Waar landbouw, handel en nijverheid de groote stellingen scheppen, wordt hen hierdoor volop elegenheid gegeven de producten harer werkzaameid ten toon te stellen en te laten zien, welke hulpmiddelen het meest geëigend zijn ter doorvoering er hygiënische maatregelen in de practijk.

Aan de industrie zal hier tevens alle gelegenheid egeven worden te toonen, dat zij den grooten vooritgang op sanitair gebied op den voet gevolgd eeft.

De voorbereidingen van een dergelijke tentoonstelling eischen, zooals vanzelf spreekt, veel werk n veel tijd.

Beleefd verzoeken wij U niet tot het laatste oogenblik te wachten, doch al dadelijk de hand aan den ploeg te slaan, ons van Uwe voornemens in kennis e stellen en geregeld van de vorderingen der door U gedachte inzending op de hoogte te houden, ten einde ons Hoofd-Comité in de gelegenheid te stellen voortdurend een overzicht over zijn zeer omvangrijken arbeid te doen behouden.

Werkt allen mede tot de gezondheid van U zelve, Uw gezin en van Uwe medemenschen; het is in aller belang.

Bandoeng, November 1925.

Het Hoofd-Comité.

Prof. H. M. NEEB, b.g. Hoogleeraar in de Hygiëne a.d. T.H.S. Bandoeng, *Voorzitter.*
K. A. R. BOSSCHA, Voorz. H. B. Ver. Ned.-Ind. Jaarbeurs, *Ondervoorzitter.*
M. A. J. KELLING, 2e Beheerder der Mil. Pensioenfondsen, *Secretaris.*
CHR. VAN 'T HOOGERHUIJS, Secr. Ver. Ned.-Ind. Jaarbeurs, *Penningm. tevens plv. Secretaris.*
Prof. Ir. H. VAN BREEN, Hoogl. T.H.S., *Lid.*
B. COOPS Burgem. van Bandoeng, *Lid.*
A. D. H. HERINGA, Agent Ned.-Ind. Handelsbank, *Lid.*
H. P. CHR. HOETJER, Voorz. van den Raad v. Beh. der Ver. Ned.-Ind. Jaarbeurs, *Lid.*
W. F. ZUUR, Ondervoorz. H. B. der Ver. Ned.-Ind. Jaarbeurs, *Lid.*

Vertegenwoordiger in Holland, W. A. C. van der Hoeven, Jacob van der Doesstraat 20, den Haag.

Voorloopig Schema van de verschillende Afdeelingen der Hygiëne-Tentoonstelling.

Ie AFDEELING.

Groep A. Geschiedkundige ontwikkeling der Hygiëne. Overzichtelijk resumé van de vroegste Oudheid tot op heden, ingedeeld in verschillende tijdperken en voor zoover mogelijk onder toevoeging van de portretten van vooraanstaande medisch-historische persoonlijkheden.

Groep B. Medische inzendingen van:

1. Instituten.
2. Laboratoria.
3. Onderwijsinstellingen.
4. Vereenigingen, welke op eenigerlei wijze medewerken aan het onderzoek, de toepassingen en de verspreiding van kennis betreffende de Gezondheidsleer in het algemeen en voor de Tropen in het bijzonder, onder toevoeging van eene korte, overzichtelijke samenvatting betreffende: het *geschiedkundig ontstaan,* de *organisatie,* het *doel,* de *werkzaamheden* c.q. de *verkregen resultaten* dier organisaties, zoo mogelijk met inzending van foto's der inrichtingen, toepasselijke schrifturen, boekwerken, grafieken, modellen, bereide producten (sera's en vaccins) enz.

IIe AFDEELING.

Overzichtelijke groepeering van eenige voor den tropenbewoner meest belangrijke, cosmopolitische en tropenziekten en de door deze teweeggebrachte lichamelijke afwijkingen, o.a. door bacteriën, schimmels, protozoën, waarbij spirochaeten en chlamydozoa, ultravisibel virus, wormen, bloedzuigende benevens niet stekend, hinderlijk of gevaarlijk ongedierte, giftige dieren, voedingsziekten, enz.

IIIe AFDEELING.

Toegepaste hygiëne.

Groep A. Assaineering.

I. *Watervoorzieningen:*

Winning, reiniging, aanvoer en distributie van drink-, bad-, wasch- en spoelwater.

a. *Oppervlaktewatervoorziening:* regenwater-, meerwater-, rivierwater- enz. voorzieningen.

b. *Grondwatervoorziening:* bronwater-, artesischwater-, putwater- enz. voorzieningen.

II. *Afvoer en onschadelijkmaking c.q. verwerking van faecaliën.*

a. *Afvoer in den grond:* zinkputten, kuilen, sleuven, enz.

b. *Afvoer door leidingen:* rioleering, slikvanger (w.o. Septic-tanks), slikbedden, slikdroging, slikwaarde, contact- en percolatiefilters voor slikvrij rioolvocht, „activated-sludge"-systeem, enz.

III. *Afvoer en onschadelijkmaking van huishoudwater* (zie verder onder II).

IV. *Verzameling, verwijdering en verwerking van andere afvalstoffen:*

Reinigingsdiensten, vuilverbranding, Beccaricellen, waarde van droog vuil, enz.

V. *Bodem-assaineering.*

I, II, III, IV en V met modellen, foto's, plaatwerken, teekeningen, enz.

Groep B. Woning-hygiëne, Volkshuisvesting (Europeesche en Inheemsche bevolking), Ventilatie, Verlichting, onhygiënische en hygiënische (vliegvrije) privaten. Modellen, foto's, plaatwerken, teekeningen, enz.

Groep C. Voedselhygiëne, Voedsel- en drankencontrôle, verordeningen.

Groep D. Epidemiebestrijding, gezondheidsdiensten.

Groep E. Hygiëne der hotels, restaurants, etenshuizen, warongs, venters, slachtplaatsen, passars, bakkerijen, melkerijen, mineraalwater- en stroopfabrieken, vee- en paardenstallen, veekralen, enz.

Groep F. Vervoershygiëne.

I. Spoorwegen, trams, auto's.
II. Stedelijke auto's en rijtuigen.
III. Scheepvaartverkeer.

Groep G. Schoolhygiëne w.o. mondhygiëne, speciaal tandheelkundige verzorging.

Groep H. Lichamelijke en geestelijke hygiëne; Sport-, padvinders- en vacantiekolonies-hygiëne.

Groep I. Bevolkings-, Militaire- en Marine-hygiëne; Gewestelijke en Gemeentelijke hygiënische voorzieningen; Statistieken in grafiekvorm.

Groep J. Plantage-hygiëne, w.o. ziekeninrichtingen.

Groep K. Kleedinghygiëne der Tropen, schoeisel, hoofdbedekking, enz.

Groep L. Bedrijfs- en fabrieks-hygiëne, uitvoering van technische werken, gevangenis-hygiëne, enz.

Groep M. Stedenbouw, stadsaanleg, wegenhygiëne, bestrijding van stof-, rook- en stankplaag.

Groep N. Ziekenhuiswezen; modellen, foto's, plaatwerken, teekeningen enz. van verschillende zieken-inrichtingen en ziekenzalen (oude en moderne), paviljoens voor besmettelijke zieken enz. van militaire, particuliere, gewestelijke en gemeentelijke organisaties.

Groep O. Zuigelingen- en Kinderhygiëne.

Groep P. Veterinaire hygiëne voor zooverre voor den mensch van belang.

Groep Q. Pers; Propagandadienst; Volksopvoeding; Onderricht in de hygiëne op de scholen (plaatwerken, grafieken, lantaarnplaatjes, films, enz.).

IVe AFDEELING.

Inzendingen van hygiënische *gebruiks-* en *verbruiks*-artikelen door firma's.

Ve AFDEELING.

Inzendingen van boekwerken, brochures enz. betrekking hebbende op de afdeelingen I t/m. IV.

Van Week tot Week.

Dinsdag 14 tot Maandag 21 December.

Mr. J. H. Abendanon †. Den 13en Dec. is te Menton, in den ouderdom van 73 jaar, overleden de heer Mr. Jacques Henry Abendanon, oud-directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in Ned.-Indië, ridder in de orde van den Ned. Leeuw. De waardeerende woorden, welke hieronder gewijd worden aan de nagedachtenis van den Heer Abendanon, mogen als de inleiding beschouwd worden van een nader over hem te schrijven artikel in dit blad.

Het eerste Vrouwen-congres. Op initiatief van de meisjesvereenigingen ter Sumatra's Westkust, zal, volgens de *Ind. Cour.* op 26 en 27 December te Weltevreden worden gehouden het *eerste Indonesische Vrouwencongres,* waarop een tiental vraagstukken aan bespreking onderworpen zullen worden, zooals: de vrouw en de opvoeding, de vrouw in het maatschappelijk leven, de vrouw en de kunst, de vrouw en de moeder, de vrouw en haar recht in den modernen tijd, de vrouw en de godsdienst, de vrouw en de Staat, de vrouw en de liefde, huwelijk in de Minangkabausche landen, mono- of polygamie.

Aan het congres zal verbonden worden een tentoonstelling van vrouwelijke handwerken.

Raad van Indië. Bij Kon. besluit is benoemd tot lid van den Raad van Ned.-Indië de heer A. M. Hens, gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden.

Voorwaardelijke veroordeeling. De Volksraad nam de ontwerp-ordonnantie betreffende de voorwaardelijke veroordeeling, zonder hoofdelijke stemming aan. (Aneta, 17 Dec.).

Het Volksraadlid Dwidjosewojo. Vóór de sluiting van de najaarszitting van den Volksraad heeft Mas Wirio Dwidjosewojo medegedeeld, dat hij zal aftreden in verband met de beslissing van Boedi Oetomo, waarbij deze vereeniging hem niet langer als haar vertegenwoordiger in den Volksraad wenschte te erkennen.

Het Leger des Heils in Indië. Aneta seint dd. Bandoeng 18 Dec. Het Indische Leger des Heils ontvangt, in verband met den zeventigsten verjaardag van generaal Bramwell Booth, een gift uit Londen, waarvoor een kweekschool te Djokja zal worden gebouwd en het werk op Celebes zal worden uitgebreid.

Residentsbenoemingen. De assistent-resident ter beschikking voor de zelfbesturende landschappen te Menado (Noord-Celebes) J. Roest, is benoemd tot resident van Amboina en de assistent-resident van de voormalige afdeeling Ternate H. Ch. Gooszen, tot resident van Ternate (Aneta, 18 Dec.)

De assistent-resident van Groot-Atjeh, Th. Volmering, te Koeta Radja, is met ingang van 4 April benoemd tot resident van de Lampongsche Districten. (Aneta, 19 Dec.).

Communisten geïnterneerd. Bij Gouv. besluit zijn de Soerabajasche communisten Ali Archam, Darsono en Mardjohan te Merauke (Zuid-Nieuw-Guinea) geïnterneerd. (Aneta, 19 Dec.).

Pest op Java. In de week van 1 tot en met 7 Nov. werden in totaal 229 gevallen gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo 18, Temanggoeng 15, Magelang 10, Djocjakarata 10, Goenoengkidoel 3, Soerakarta 13, Bojolali 9, Klaten 53, Sragen 2, Kendal 2, Pekalongan 26, Tegal 2 en Poerbolinggo 66.

Groote werkstaking te Soerabaja. Den 14en dezer is te Soerabaja op verschillende fabrieken een werkstaking uitgebroken, die behoort tot de grootste welke Indië tot nu toe heeft gekend. Communistische invloeden zouden ook hier wederom in het spel zijn. Blijkens een Aneta-telegr. van 18 dezer heeft Raden Pandji Soeroso, Volksraadlid en o.m. voorzitter van den Bond van Inlandsche Vakvereenigingen, aan de Regeering verzocht haar bemiddeling te verleenen tot een conferentie van werkgevers en voormannen der 2000 stakers.

Een nader telegram (van 21 Dec.) luidt: De helft van het personeel der Droogdok Mij. te Soerabaja staakt. — Op de andere fabrieken is een aantal stakers met de nieuwe werkweek teruggekomen.

Watervoorziening van Batavia. Aneta seint 15 Dec.: De gemeente Batavia neemt een proef met waterverstrekking aan drie kampongs. De kosten van aansluiting van alle woningen in alle kampongs, door middel van watermeters, worden geraamd op ... ven ton.

De Poenale Sanctie. Den 15en dezer heeft Mr. J. Gerritzen in het Academiegebouw der Universiteit te Leiden zijn vierde lezing over Indische economie gehouden. Onderwerp: het vraagstuk der poenale sanctie (een zeer uitvoerig overzicht o.a. in *Vaderland* van 16 Dec.).

Vulkaanbewaking. Ir. N. J. M. Taverne hield dezer dagen voor de Mijnbouwkundige Vereeniging te Delft eene voordracht over: Vulkaanbewaking in Ned.-Indië.

Universitaire examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte, op proefschrift getiteld „Eenige Soembasche vertellingen", de heer L. Onvlee. — Candidaatsex. Ind. recht de hr. C. van den Brandeler en R. Soediono. — Econ. doctoraal Indologie de hr. H. J. Kuneman en K. Boeyinga. — Taalk. cand. ex. Indologie de hr. J. Stelma. — Econ. cand. ex. Indologie de hr. François. — Doctoraal rechten de hr. D. Widjosewojo. — Voorber. ged. ex. m. o. „Maleisch" de hr. S. Mohammad Zain.

Bestrijding van kinderhuwelijken. De Regeering is voornemens een geschrift te publiceeren in de Javaansche en Maleische talen, ter verspreiding in grooten getale door geheel Indië, waarin de verkeerdheden en nadeelen, aan de z.g. kinderhuwelijken verbonden voor de physieke en moreele werkkracht van het volk, worden vermeld.

Aan de hoofden van Gewestelijk Bestuur is opgedragen, geregeld ieder jaar op 1 Januari en 1 Juli opgaven van de plaats gehad hebbende kinderhuwelijken in hun gewest in te dienen, opdat de Regeering zal kunnen nagaan, of deze huwelijken afnemen, zonder dat wettelijke verbodsbepalingen in het leven worden geroepen. (Aneta, 16 Dec.).

C. J. Vermeijs †. Te Leiden is in den ouderdom van 69 jaar overleden de heer C. J. Vermeijs, gep. afdeelingschef bij de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Wantoestanden in de Ombilin-mijnen? Het lid der Tweede Kamer Mr. Joekes heeft aan den Minister van Koloniën eenige vragen gesteld in verband met het groot aantal veroordeelingen van contractanten en toegepaste rotanstraffen in de Ombilinmijnen. (Zie ook dit Nr. van het K. W., bl. 8).

Bevordering der Nederlandsche nijverheid. De redacteur te Batavia van de Pr. B. meldt, dat naast de tien schepen, die door de Kon. Paketvaart Mij. werden besteld om afgeleverd te worden in de eerstvolgende jaren, opnieuw vijf schepen zullen worden besteld, welke alle op Nederlandsche werven zullen worden gebouwd.

C. W. van Haaff †. Te Amsterdam is op den leeftijd van 58 jaar overleden de oud-ritmeester der cavalerie van het O.-I. leger, C. W. van Haaff, ridder der militaire Willemsorde.

Bestrijding van het communisme. De Java-Suiker Werkgeversbond nam het besluit, dat op alle aangesloten suikerondernemingen, met ingang van 21 December, een ieder zal worden ontslagen, die in woord, daad of geschrift het communisme zal propageeren. Het bekleeden van een bestuursfunctie zal ten deze gelijk gesteld worden met het maken van propaganda. (Aneta, 21 Dec.)

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

De Levenskunst van wijlen Mr. J. H. Abendanon.

Kunst in haar meest universeelen vorm is immers *levenskunst* en als iemand die verstaan heeft, is het wel onze vriend *Mr. J. H. Abendanon,* wiens overlijden onlangs te Menton ons, en zeker velen met ons, zoo smartelijk getroffen heeft.

Velen zullen hem betreuren en bitter missen, den vriendelijken man, die altijd klaar was om blijmoedig hulpbehoevenden met raad en daad bij te staan.

De laatste jaren bracht hij den winter altijd in milder streken door, omdat zijn zwakke gezondheid niet meer bestand was tegen het gure en wisselend Hollandsch klimaat; noode zagen wij hem telkens wegtrekken, maar hoe blij waren wij hem, die in alles belang was blijven stellen, met de lente weer in ons midden te zien en met hem van gedachten te kunnen wisselen. Hij bezat een zeldzaam sterk geheugen en warm medegevoel bij schranderheid van geest en vasthou-

...endheid van karakter. Hij verstond daarbij de groote kunst zijn leven dienstbaar te maken voor anderen, door een nimmer versagende, opofferende liefde te wijden aan zijne medemenschen, zonder onderscheid van ras of kleur.

Indonesië en hare bevolking namen een eerste plaats in zijn ruim hart in; voor haar had hij alles over, zooals hij, gedurende zijn geheele ambtelijke loopbaan ginds en ook na zijn pensionneering hier te lande steeds met daad, woord en geschrift bewezen heeft, dikwijls helaas ten spijt van misvatting, kleineering en tegenwerking zijner toch altijd zoo edele bedoelingen. Mogen deze, uit materieel oogpunt beschouwd, soms niet praktisch genoeg geweest zijn, er ware toch zeker meer goeds in het belang van Insulinde tot stand gekomen, als de overheid zijne idieele opvattingen beter begrepen had en dienovereenkomstig zijne raadgevingen en aanwijzingen meer gevolgd en uitgevoerd waren! Niettegenstaande vele, voor zijn gevoelige ziel zeer pijnlijke teleurstellingen in dit opzicht, heeft hij er zich toch nimmer door laten terneer slaan, is tot het laatste toe, tot zijn levenskrachten hem begaven, op den ingeslagen weg blijven voortgaan, zijn idealen hoog houdend. Zoo heeft hij door zijn onverdroten arbeid en toewijding toch enkele daarvan nog verwezenlijkt gezien. Noemen wij op Indisch onderwijsgebied o.a. alleen maar de oprichting der Kartinischolen op Java, waaraan zijn naam en die zijner echtgenoote onvergetelijk verbonden zullen blijven.

De Vereeniging „Oost en West" heeft hij mee helpen oprichten. Boeatan had zijne bizondere belangstelling. Een zijner laatste bestuursdaden in Indië was toch zijn dienstreis over geheel Java tot een onderzoek naar de door de inboorlingen, in de verschillende centra, beoefende takken van nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt, een ware zegetocht van de eene demonstratie naar de andere door de Inlandsche hoofden met ijver en ingenomenheid voorbereid, waarover door den heer Abendonon een uitvoerig verslag met de noodige voorstellen is uitgebracht. Moge 't hem ongetwijfeld ten zeerste verdroten hebben, dat deze niet anders dan „voor kennisgeving" zijn aangenomen, zijn liefdevol werk was er niet minder om en zal zeker toch te eeniger tijd vruchten afwerpen.

Het echtpaar Abendanon ging voort zich met hart en ziel er aan te wijden; geen arbeid was hun te veel in het belang van Indië, nimmer klopte men tevergeefs bij hen aan om raad of hulp. Zoo vonden in hunne gastvrije woning ook alle hier vertoevende Indonesiërs een warm, belangstellend, hartelijk onthaal. Mr. Abendanon was hun aller vaderlijke vriend en raadsman.

Het is niet de bedoeling hier een uitgebreide levensbeschrijving te geven. Die zal binnenkort elders in ons blad een eereplaats krijgen. Thans willen wij volstaan met onze groote dankbaarheid uit te spreken voor alles wat hij in het belang der menschheid, voor Indië in het bizonder, gedaan heeft. Zijne nagedachtenis kunnen wij het best eeren door met erkentelijkheid te trachten het door hem gegeven voorbeeld te volgen.

Zijne bezielende persoonlijkheid zullen wij nimmer vergeten!

Lof der Indische Kunstkringen.

Na terugkeer van zijn tournée door Indië had ook het *U. D.* een onderhoud met den violist *Francis Koene.* Deze heeft zich daarbij zeer waardeerend uitgelaten over het werk van den Bond van Indische Kunstkringen.

Deze had de geheele tournée voorbeeldig in elkaar gezet; die organisatie is in één woord boven allen lof verheven. Bij aankomst in Indië verstrekt het secretariaat van het Verbond een opgave van de data, waarop de concerten zullen plaats vinden en men heeft verder voor niets te zorgen. Het Verbond regelt alles, zoodat de optredenden niet anders hebben te doen, dan hun maatregelen te treffen, dat zij overal op tijd aanwezig zijn. Bij aankomst op de aangegeven plaats vindt men de zaak gearrangeerd, het Verbond heeft aan alles gedacht. Het is weer dit Verbond, dat tegenover de executanten garant blijft voor de tevoren overeengekomen honoraria; ook op dit punt behoeft men zelf voor niets te zorgen, alles loopt over het Bondsbestuur en wel zóó voortreffelijk, dat er heusch niets te wenschen overblijft.

„Bestaat er ook elders zulk een centralisatie van Kunstkringen?" vroeg de journalist.

Het is mij niet bekend, antwoordde Koene. Ik heb er tenminste nooit van gehoord. Het voorbeeld, dat Indië geeft, verdient overal te worden nagevolgd. Het Bondsbestuur zoekt direct contact met de uitvoerende artisten, impressario's zijn dus uitgeschakeld. En door samenwerking van verschillende kunstkringen in onderscheidene plaatsen, wordt het mogelijk iets te bereiken, wat anders altoos tot de vrome wenschen blijft behooren. Indië bewijst van hoe groote cultureele beteekenis de voordeelen zijn van zulk een centralisatie op kunstgebied.

Ook constateerde Koene, dat er in Indië een breede, b r e e d e kring is van zóóveel muzikaliteit, dat er met de grootste aandacht en dankbaarheid geluisterd wordt naar de uitvoering van een programma dat in z'n samenstelling gelijk is aan dat van een Europeesch concert.

Er zijn in Indië muziekliefhebbers te over, die een ernstig program met Bach, Beethoven, Brams, Debussy, Ravel, Mozart en zoovele anderen er op, hoogelijk waardeeren. Een Ave Maria is werkelijk niet noodig. Die groote belangstelling in werken van componisten, die ik U zooeven noemde, maakte ons van zelf enthousiast voor iederen avond. Wat was het heerlijk te mogen spelen voor zooveel aandachtig-luisterenden!

Dat er waarachtige interesse is voor serieuze muziek bleek ook nog uit deze omstandigheid, dat de drukke campagne in de suikerindustrie, die juist haar hoogtepunt bereikte in de weken van ons bezoek, niet remmend werkte op de opkomst van het publiek. Tot ver uit de binnenlanden en van afgelegen plantages was men met auto's en andere voertuigen naar de concertzaal gereden, om dezen avond toch vooral niet te verzuimen. Zie, dat stemde óók zoo enthousiast. En dan die vaak onbeschrijfelijke erkentelijkheid. Wat al dankbaar geklap en wat al bloemen, die men kwam brengen. Het was al te veel. Dan vergaten wij heelemaal dat de vleugel of piano, die wij op het podium vonden, een enkelen keer hier of daar wel eens niet nauwkeurig stemde of een toets had, die vast bleek te zitten; vergeten wij ook de vleermuis, die van de galerij wel eens de zaal kwam ingefladderd, om over onze hoofden te cirkelen; en vergaten wij óók, dat een kegelbaan wat àl te dicht bij de concertzaal was gelegen en men er niet aan dacht, dat alle geluid van buiten zoo makkelijk door de open ramen naar binnen dringt.

Men is niet overal zoo ver als in Soerabaya, waar rondom de concertzaal (eigen gebouw van den Kunstkring) aan automobilisten verzocht wordt niet te toeteren, waaraan trouw voldaan wordt! Het is ons óók wel overkomen, dat als wij pianissimo onze laatste toon deden verklinken, opeens uit een aangrenzende lokaliteit daverend muziek opschalde, omdat bepaald was, „dat direct na het concert gelegenheid zou bestaan tot dansen", het traditioneele bal na de meeste concerten. Altoos „dansen na" Dat „na het concert" wordt dan wel eens zóó letterlijk opgevat, dat de laatste toon van den solist nog niet heelemaal er uit is, of de dansmuziek is aan 't woord. En flink ook!

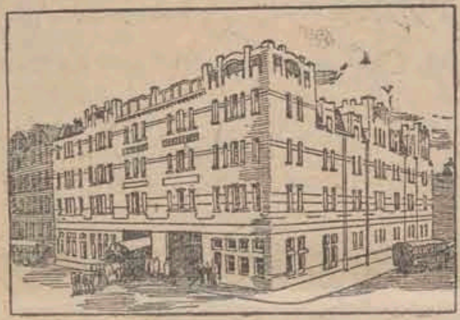
Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Volksraad (vervolg).

De Locomotief geeft verslagen over de volgende onderwerpen, in den Volksraad behandeld: *De nieuwe Spoorweg-wetgeving; de invoering der Voorwaardelijke Veroordeeling* (9 Nov.); *het Gouvernement der Molukken* (11 en 12 Nov.); *Gemeente-Kiesrecht* (12 en 13 Nov.); *de Aanvulling der Ind. Begrooting 1926; de Suppletoire voor 1926* (De Volksraad over den politieken toestand) (12 Nov.); *de Motie-Stokvis; Arbeidszaken* (De assistenten; Arbeidsinspectie; Kantoor van Arbeid); *de Regeering over de Begrooting* (14 Nov.). Aan de M. v. A. tot de suppl. begrooting 1926 *(De Loc.* 14 Nov.) ontleenen wij het volgende:

Van het betoog, dat in het Afd.verslag wordt vastgeknoopt aan de omstandigheid, dat een deel der door den Volksraad op het Indisch ontwerp der begrooting voor 1926 aangenomen *amendementen* in het ministerieel ontwerp *niet is overgenomen,* heeft de Regeering niet zonder verwondering kennis genomen. Meer dan op de evenbedoelde omstandigheid zal haars inziens de nadruk moeten worden gelegd op het gelukkige feit dat over de begrooting als geheel volledige *overeenstemming* tusschen Opperbestuur, Indische Regeering en Volksraad bestaat. Dat wil dus zeggen, dat, ook naar het oordeel van den Volksraad, Opperbestuur en Indische Regeering althans op dit gebied doen, wat in de gegeven o[illegible]digheden geboden is en zich daarbij, voor zoove[illegible] mogelijk is, richten naar de wen-

schen van den Volksraad.

Het komt der Regeering voor, dat het ten aanzien van *de communistische beweging* aanbeveling verdient er nog eens den nadruk op te leggen, dat hare houding ter zake bepaald blijft door art. 111 Reg. Regl. (weldra art. 165 Ind. Staatsregeling), hetwelk in beginsel het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering erkennende, alleen beperking van de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde bij algemeene verordening toelaat. Dat de Regeering niet schroomt tegen *communistische excessen* op te treden waar het belang van de openbare orde dit vereischt, is meerdere malen reeds afdoende gebleken en zal ook in de toekomst bevestiging vinden. Aan den anderen kant kan en mag de actie der Regeering niet verder gaan, dan het belang der openbare orde bepaaldelijk eischt en is zij daarbij gedeeltelijk gebonden aan vorenbedoelde algemeene verordening, t.w. het K.B. van 17 Dec. 1918.

Ten aanzien van de in het Afd.verslag gestelde vraag nopens eene verklaring van de *oorzaken van de blijkbaar bestaande ontevredenheid*, in het algemeen verwijzend naar wat namens haar ten vorigen jare werd aangevoerd, aarzelt de Regeering niet, op grond van de haar ten dienste staande gegevens, zoowel de staking onder het douane-personeel te Tandjong Priok, als die van het verplegerspersoneel van de C. B. Z. te Weltevreden en te Semarang als *communistische avonturen* te karakteriseeren.

Ook de Regeering heeft met leedwezen de uitingen van *non-coöperatie-geest* in sommige kringen der Inheemsche maatschappij waargenomen. Zij meent deze echter te moeten toeschrijven aan de praktische onbekendheid van die kringen met de werking van moderne vertegenwoordigende lichamen en de wijze waarop daarin door samenwerking vruchtbaar werk kan worden geleverd, en koestert daarom het vertrouwen dat ook hier geleidelijke kennismaking de werking van het „onbekend maakt onbemind" zal opheffen.

Of en in hoeverre er aanleiding bestaat tot *verscherping van het toezicht op de pers* maakt nog een punt van overweging uit.

Het *onderzoek naar den economischen toestand van de bevolking* nadert zijn voltooiing.

De *Java-Bode* (14 Nov.) vestigt de aandacht op de merkwaardige becijfering van *mr. Talma*, bij de behandeling van de *motie-Stokvis* („*Java-Bode*" 13, 14, 16 en 17 Nov.) inzake Staatsexploitatie. Deze diende er toe om aan te toonen, dat de arbeid van het kapitaal den grond voor de gemeenschap productiever maakt dan de simpele exploitatie van voedselproducten. De *met suikerriet bebouwde oppervlakte* bestond in 1923 uit 250.000 bouw. Met padi beplant zou de Inlandsche bevolking van dien grond een bruto-waarde van *f* 60 millioen halen, waarvan nog alle productiekosten zouden moeten worden afgetrokken. Thans heeft de bevolking *f* 156 millioen voordeel uit dien grond getrokken. Indië profiteert er drie à viermaal meer van, wanneer die 250.000 bouw met suikerriet beplant worden, dan wanneer die met padi beplant worden.

Terwijl de Volksraad zich juist met een overgroote meerderheid tegen de motie-Stokvis, die uitbreiding en systematische bevordering der Staatsbedrijven beoogde, heeft verklaard, bepleitte — bij de behandeling in Holland van het wetsontwerp tot verlenging van het contract met de Kon. Paketvaart-Mij. — een stem een eigen koopvaardijvloot voor Indië, als Staatsbedrijf. De *Deli Crt.* (19 Nov.) betoogt naar aanleiding hiervan, dat *een eigen Landskoopvaardijvloot* op den duur een geweldige strop voor Ned.-Indië zou blijken te zijn. De vloot zou niet alleen haar eigen rente niet of slechts in tijden van hoogconjunctuur opbrengen, maar hoe langer hoe meer geld kosten.

In den Volksraad zijn stemmen opgegaan om opnieuw *aan de cultures* en dan in het bijzonder ter Oostkust van Sumatra *allerlei lasten op te leggen*. De *Deli Crt.* (21 Nov.) waarschuwt de Regeering niet naar die stemmen te luisteren. Wanneer men dergelijke verplichtingen oplegt, dan kan men gerust zeggen, dat in normale tijden elke verdere openlegging van de Buitengewesten onmogelijk zal worden.

Bij de behandeling van het plan tot stichting van *een algemeene kweekschool voor alle landaarden* merkten leden in de afdeeling van den Volksraad op, dat blijkbaar de bedoeling is om door de opleiding van niet-Eur. krachten tot de acte A, de Eur. leerkrachten zullen vrij komen voor het Eur. lager onderwijs. Zij vreesden echter dat dit in de practijk weinig succes zal hebben, daar dit ontwerp tot verbetering der Eur.

leerkrachten al zeer weinig bijdraagt; integen veeleer *de personeelsvoorziening* zal bemoeilijken. men mannelijke Eur. leerkrachten, dan is er sle een middel, de salarissen te herzien. De *Deli Crt.* Nov.) merkt hierbij op, dat ondertusschen uit Ne land voortdurend berichten komen over *een groot compleet* aan leerkrachten.

In het *Soer. Hbl. (21* en 22 Sept., 5, 12, 20 e Oct. en 13 Nov. „*Uit de School*") bespreekt *Kla* verschillende onderwijsaangelegenheden.

Atjeh (vervolg).

De *Deli Crt.* (16 Nov.) had een onderhoud met verneur *Hens* over den algemeenen toestand in A en de beteekenis van de jongste gebeurtenissen d voor. *De algemeene toestand in Atjeh* — verzeke gouverneur Hens o.m. — is m.i. gunstig. Gunstiger ooit tevoren. Want we volgen daar de lijn der logis ontwikkeling, welke in dit stadium voor dat Gew als de normale moet worden beschouwd. Zelfs w neer zich in die lijn af en toe enkele abnormale p ten vertoonen. Want na de abnormale omstandighed die daar tot voor een tiental jaren hebben geheers en waarvan de gevolgen natuurlijk niet maar zoo p seling konden verdwijnen, volgen we daar nu de *passing van de gewone Bestuursbeginselen*, die elders in de bedwongen Buitengewesten werden to past en die daar in de practijk als steekhouders proefd zijn. Nu is het zaak, in de vaste overtuiging juisten weg te bewandelen, zich daarvan niet te la afbrengen door gebeurtenissen, die hoe betreur waardig ook, tot zekere hoogte volkomen verkla kunnen worden en ook voor de toekomst niet a voorkomen kunnen worden. Daarvan dient men rekenschap te geven en dan zooveel mogelijk zijn pl en het werk te doen, dat er in de normale ont keling gedaan moet worden. Hoe ernstig, hoe treurenswaardig een gebeurtenis als *de overval in kongan* ook moge zijn, het is tòch onjuist om daa meer dan plaatselijke beteekenis toe te kennen blijf er bij, dat zoo'n gebeurtenis dan géén polit beteekenis heeft en niet rechtstreeks en in de ee plaats tegen ons Bestuur en ons Gezag is gericht. Gezag wordt, in het algemeen en door de massa, komen erkend en tot zekere hoogte ook gewaarde al weten wij natuurlijk hoe vreemd het kan aand voor primitieve lieden, die aan geheel andere standen gewend zijn geweest. De toeschouwers tref vergelijkingen, maar men dient daarbij wel zeer voo zichtig te werk te gaan en de tijdsomstandigheden de invloeden van vorige tijdperken niet uit het te verliezen. Of men loopt gevaar tot onjuiste conc sies te komen. De gouverneur noemde *de prestatie kapitein Paris*, zijn onderofficieren en manschapp tegenover een bende van 13 of meer zich ten do gewijd hebbende kwaadwilligen, een wapenfeit van teekenis, dat zelfs in den ouden tijd der gereg klewangaanvallen bewondering zou hebben af dwongen.

Het vertrouwen in den toestand zal — meent de *D Crt.* — ongetwijfeld bij het goed-voorgelichte publ ook ten aanzien van Atjeh blijven bestaan, indien Regeering dit gewest blijft beschouwen als een zonderlijk gebied, dat nog niet bij andere Gewes kan worden vergeleken en waar de beste ambtenar extra-middelen en op zijn tijd behoorlijk militair v toon noodig blijven om het voor de toekomst ver te consolideeren.

Ook de gewestelijke militair Commandant van Atj kolonel *G. W. Mazee*, verklaarde aan de *Deli Crt.* Nov.) vertrouwen te hebben in den troep, die on den kapitein *Paris* heeft gestaan. De kolonel kent g buitenstaander zonder eenige krijgservaring, dus niet aan het publiek, het recht toe, zijn soldaten goeden naam en eer aan te tasten. Alle aanvallers bij het gevecht neergelegd en de troep heeft het v behouden; de Atjehsche aanvoerders, die zich op d achtergrond hielden en eenige schutters, die zich de op de *patrouille-Wiarda* veroverde karabijnen dienden, zijn op de vlucht gegaan.

Ten slotte verwijzen wij naar de artikelen: „*Van over Atjeh*" (*Soer. Hbl.* 10 Nov. 3de bl. *Abr. Exod* en *Deli Crt.* 18 en 20 Nov.) en „*Tapa Toean*" (*De Lo motief* 10 Nov., *De Sumatra Post* 18 Nov. en *Ja Bode* 13 Nov.)

Donkere mijnen.

In *De Locomotief* van 3 Nov. (blz. 19) is opgenom een artikel: „*Arbeidstoestanden in de Ombilin-mijnen* waarop aansluit een artikel in *De Loc.* van 9 No blz. 3) en van 14 Nov. (blz. 27), in welke artikel gegevens zijn verwerkt uit een verslag, door het Ka

toor van Arbeid uitgebracht naar aanleiding van een kortgeleden gehouden inspectie. Volgens 't artikel zouden daarbij zeer ernstige misstoestanden aan het licht zijn gekomen. Uit dit artikel blijkt verder, dat de inspectie gehouden is ook naar aanleiding van een brief van 12 Sept. 1924 door het hoofd van het Kantoor van Arbeid (aan de Regeering) geschreven en waarin sprake is geweest van ernstige aanmerkingen, welke toen reeds gemaakt zijn op het Ombilinmijnbedrijf. Naar aanleiding van e.e.a. meent de heer *F. H. K. Zaalberg* in den Volksraad de volgende vragen tot de Regeering te mogen richten:

Is de Regeering bereid spoedig openbaarheid te geven aan het bedoelde rapport van het Kantoor van Arbeid en aan den bovenaangeduiden brief ddo. 12 September? Zoo neen, is de Regeering dan bereid deze bescheiden ter kennis aan den Volksraad te doen toekomen?

De artikelen hadden mede de aandacht van het *Soer. Hbl.* (11 Nov. 3de bl.) en *Deli Crt.* (16, 18, 20 en 21 Nov.) Het „Soer. Hbl." weerlegt het artikel van „De Loc."; de *Deli Crt.* moet erkennen, dat de redeneering van het „Soer. Hbl." klopt als een bus en het blad verwijt zich zelf dat onderscheid niet dadelijk doorzien en belicht te hebben. Want daardoor verandert inderdaad zeer veel in de redeneering van „De Loc." Alleen, *de rottanstraffen* blijven bestaan. En al is de *D. C.* onvoorwaardelijk voorstander van het handhaven dier straf in deze Gewesten, toch oordeelt zij die alleen noodig in uitzonderingsgevallen voor enkele onverbeterlijke elementen, die op geen andere wijze dan met de rottan te regeeren zijn. Waar die rottanstraf in de gevangenis regel is geworden, daar is iets niet in den haak. Daar dient stellig een onderzoek ingesteld te worden. Mocht ten slotte blijken, dat de bedoelde rottanslagen zijn toegediend aan dwangarbeiders, d.w.z. tot zware gevangenis veroordeelde misdadigers, dan zou de geheele zaak nochtans in een ander daglicht komen te staan. De *D. C.* wacht daarom de nadere gegevens van de Regeering af.

Pestbestrijding.

De uitgaven voor den *pestbestrijdingsdienst* zijn op de Indische Begrooting 1926 ruim *f* 393.000 hooger geraamd, hetgeen daaraan is toe te schrijven, dat ten behoeve van het woningtoezicht en den ontsmettingsdienst, den inlichtings- en klinischen dienst en *de woningverbetering* onderscheidenlijk rond *f* 6.000, *f* 25.000 en *f* 375.000 meer zal moeten worden uitgegeven, waar echter tegenover staat, dat voor het centraal kantoor en de laboratoria en autovervoersdienst met onderscheidenlijk *f* 7.000 en *f* 6.000 minder zal kunnen worden volstaan. Door terugbetaling van verleende voorschotten voor woningverbetering en van uitgaven in het belang van den inkoop van materialen voor woningverbetering wordt gerekend op een bedrag van *f* 640.000, dat is *f* 40.000 meer dan in 1925 (*Soer. Hbl.* 12 Nov.).

Het vraagstuk van de pest (*Soer. Hbl.* 9 en 11 Nov. *„De pest in Solo"* en *„Solo's intense vervuiling"*) is voor een goed deel, zoo niet geheel, teruggebracht tot dat van *de woningverbetering*. Langs dezen regel richt zich dan ook de gouvernementeele pestbestrijding en daarmede zijn tevens de topcijfers verklaard, welke in de wekelijksche opgave van de Midden Java B. G. D.-inspectie voor het Bojolalische en Klatensche van het gewest Soerakarta worden gegeven. Deze topcijfers bewegen zich in verontrustend stijgende lijn, naarmate de regentijd naderbij komt en wat wij dàn te zien zullen krijgen, valt thans zelfs niet bij benadering aan te geven. Er wordt een heftige explosie verwacht in de bovengenoemde Solosche gebieden, voorzooverre men van eene explosie mag spreken ten aanzien van streken waar de ziekte epidemisch heerscht.

De Locomotief (13 en 14 Nov.) geeft een uiteenzetting van *het werk der Pestbestrijding* en constateert dat de pestverwekker bekend is en bacteriologisch zijn aanwezigheid bij lijders met zoo goed als wiskundige zekerheid op te sporen valt, maar omtrent zijn leven, zijn verspreiding, zijne aanpassing aan nieuwe omstandigheden en duizend dingen meer verkeert men, ondanks jarenlange intensieve vorsching, nog steeds in het duister en ieder oogenblik bereidt de pestbacil den medici, die met zijne bestrijding te maken hebben, uiterst onaangename verrassingen. Men tast, ieder oogenblik weer opnieuw, volkomen in het duister, wanneer men tracht na te gaan, hoe het komt, dat de pest plotseling hier of daar het hoofd opsteekt of verdwijnt. Tallooze malen wijzen de feiten uit, dat de hypothesen, welke men zich na jarenlange waarnemingen had opgebouwd omtrent levensmogelijkheden van den pestbacil en zijne verspreiders, onhoudbaar zijn. De wetenschap, dat zij, die de pest bevechten, een strijd aanbinden tegen een vijand, dien ze slechts ten deele kennen, is o.m. in Indië een der oorzaken, waarom telkens opnieuw zich weer opdringt de vrees voor deze ziekte, waarvoor nog altijd geen kruid gewassen schijnt op deze aarde.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De verbetering van de Inlandsche huwelijkstoestanden in de Straits-Settlements.

De persoon, die zich „Alpena" teekent, schrijft in de „Perniagaän" van 24 Juni 1925, dat, evenals op de Volksvergadering te Bandoeng heeft plaats gehad, ook in de Straits-Settlements het onderwerp van de verbetering der positie van de gehuwde vrouw in het Mohamedaansche gezinsleven, is besproken.

Toch bestaat er in die besprekingen verschil, want, terwijl men te Bandoeng voor de regeling van verschillende toestanden, de Regeeringshulp inriep, hoorde men in de Straits-Settlements protesten daartegen.

In het in de Engelsche taal geschreven Nieuwsblad de „Malay Tribune" dat een vooruitstrevend karakter draagt en voor de belangen der Inheemsche bevolking steeds krachtig tracht op te komen, is, over het onderwerp, waarom het gaat, een uitgebreide polemiek opgenomen.

De hoofdredacteur van dat Nieuwsblad wijst op den plicht, om, in verband met de ontwikkeling der Maleische bevolking van de Straits-Settlements, welke zij aan het Westersche element te danken heeft, zich aan het onderwerp te laten gelegen liggen en stelt voor eene commissie in het leven te roepen, ten einde ter zake een onderzoek in te stellen en die voorzieningen te treffen die ongewenschte huwelijksscheidingen kunnen beletten.

Hoewel de Mohamedaansche godsdienstige huwelijksvoorschriften groote ruimte laten aan den man om met vele vrouwen in het huwelijk te treden en daarvan op gemakkelijke wijze te scheiden, zoo heeft de Islam toch nooit bedoeld van de vrouw een nutteloos voorwerp te maken.

Verder brengt genoemde hoofdredacteur in herinnering dat het bestuur in de Straits-Settlements eene huwelijksscheidingsregeling in de Chineesche samenleving heeft weten tot stand te brengen, die over het algemeen voldoening heeft geschonken en beveelt hij om die reden bestuursinmenging aan, ook voor de Islamsche samenleving.

Dapper heeft de „Malay Tribune" gedurende 3 jaren voor die Chineesche huwelijksscheidingsregeling vele polemieken gevoerd en de hoofdredacteur is dan ook van meening dat eene dergelijke regeling voor Mohamedanen eveneens goede uitkomsten zou kunnen opleveren.

Van Inheemsche zijde en wel van de zijde der Inheemsche Kaoem Moeda Vereeniging, is de Redactie van de „Kaoem Moeda" tegen die bestuursinmenging opgekomen en ziet zij in de behandeling van huwelijkscheidingen in het openbaar voor de Mohamedaansche vrouw, die verschijnen moet, een schandaal.

Hare positie tegenover den man is van dien aard dat zij in haar kamer moet blijven en dat men haar niet voor het publiek moet brengen.

In geval van een huwelijksconflict moet zij bij het bestuur geen klachten indienen en diens bescherming zoeken.

Ook vindt de redactie dat de aangelegenheid te veel wordt opgeblazen.

In gewone omstandigheden toch, wordt een huwelijk op zóódanige wijze gesloten, dat de wederzijdsche families op de hoogte zijn van elkanders toestanden en dat daarna tot de verbintenis toestemming wordt gegeven.

Dat de wederzijdsche genegenheid niet altijd van langen duur is, is wel bekend.

Zeer zeker zijn er vele personen die de regelen van de echtscheiding beter en ruimer zouden willen zien toegepast, doch men werpe niet de schuld op de godsdienstige wetten om daarna de bestuurshulp in te roepen.

Hoe hooger de godsdienstige en geestelijke ontwikkeling bij het volk staat, hoe geringer de risico is van eene echtscheiding, doch dat wordt door de groote onwetende massa gewoonlijk niet begrepen en roept zij om die reden den bijstand van het bestuur in.

Gelegenheid tot het verkrijgen van goed onderwijs is, naar de meening van de redactie, het beste middel om de kwaal te genezen.

Behalve de gemelde stemmen zijn er nog vele die op een pro en contra wijzen, doch over het algemeen kan men wel vaststellen dat de Inheemsche bevolking geen bestuursinmenging verlangt.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Wijlen de heer C. R. Das.

II.

Voor dat doel richtte de heer Das te Londen eene vereeniging op van de aldaar aanwezige Hindoestanners, in wier samenkomsten de belangen van Hindoestan werden besproken.

Een hunner, met name de heer Dadabhay Navoroji, deed destijds moeite voor een zetel in het Engelsch Parlement, ten einde als vertegenwoordiger van Hindoestan op te treden, doch, hij werd nog niet voor vol aangezien, was bovendien gekleurd en had dientengevolge geen succes op zijn werk.

Toen de heer Das hiervan kennis kreeg, spande hij zich voor de zaak en wist met hulp van de leiders van Fensbury, den heer Dadabhay Navoroji, na candidaatstelling, in het Parlement gekozen te krijgen, hetgeen toenmaals in de Engelsche en in de Hindoestansche pers uitvoerig werd besproken.

Voor de Hindoestanners was deze daad een bewijs van het oprechte nationalisme van den heer Das.

De heer Dadabhay Navoroji en de in Engeland aanwezige Hindoestansche handelaren bewezen den heer Das alle eer en bekransten hem bij het verlaten van Engeland.

De Indiërs te Calcutta huldigden hem bij zijne aankomst aldaar onder leiding van de heeren Lal Mohan Gosh, Surandranath Banarji en van eenige andere voorname leiders van het congres.

De heer Das vestigde zich toen als advocaat te Calcutta.

De finantieele aangelegenheden zijns vaders willende regelen en geen neiging gevoelende voor het volksleiderschap, wijdde de heer Das zich geheel aan de advocatenpractijk, waarin hij naam verwierf.

Hij wist den persoon van Arbinda Gosh, die beschuldigd werd in de maand April van het jaar 1908 de revolutionaire beweging te hebben geleid en 2 Engelsche soldaten te hebben gedood, vrij te spreken van de hem ten laste gelegde feiten en daarna de in de jaren 1908—1909 gevangen genomen personen de vrijheid terug te geven.

De advocaat der tegenpartij was de welbekende heer Nordon.

Voor de heeren Arbinda Gosh, Matilal Gosh, Santri was het optreden van het Engelsch bestuur de aanleiding om zich uit het politieke leven terug te trekken.

In het jaar 1915 gaf de heer Das het in de Bengaleesche taal geschreven maandblad „Narayana" uit, dat in uitgebreiden kring werd gelezen en verschenen in diezelfde taal tal van boekwerken van zijne hand, waarin de belangen werden behandeld van het Hindoestansche volk, dat dientengevolge uit zijne slaap ontwaakte.

In tegenstelling van de Indiërs die hunne opleiding zochten bij de Westerlingen en daarvan daarna vele gewoonten overnamen, was de heer Das daarop niet bijzonder gesteld, doch hij kleedde zich niettemin naar Engelsch model en was niet onverschillig voor de Engelsche keuken.

Tijdens den wereldoorlog, in het jaar 1915, werden honderden lieden, waaronder vele studenten, wegens overtreding van wetten in arrest gesteld.

De heer Das steunde hen in die moeilijke omstandigheden met geld en wist in het jaar 1919, met hulp van het Congres, gedaan te krijgen dat de politieke slachtoffers in vrijheid werden gesteld.

In talrijke aangelegenheden van politieken aard wierp de heer Das zich daarna op als voorvechter van het Hindoestansche volk en van de Hindoestansche belangen en nam hij deel aan het „All Indian National Congres", dat in het jaar 1918 te Bombay werd gehouden.

De onrustige beweging in het einde van dat jaar wist hij als scheidsrechter te bezweren.

In het jaar 1919 werkte de heer Das samen met den heer Gandhi in de Sataijagra-beweging en tijdens het Amritsar-Congres en de Khilafat-beweging met de Mohammedaansche volksleiders, waarbij bleek dat hij in het geheel niet tegen den Islam was.

Op het speciale congres van de non-cooperation beweging, dat te Calcutta werd gehouden, en waarop de volksleiders trouw zwoeren, gaf de heer Das zijne advocaten-praktijk op, die hem maandelijks groote geldelijke inkomsten opbracht en kleedde hij zich in den vervolge niet meer als Eurasian (Indo), doch trok hij het Swadeshikleed aan en volgde hij alle Hindoestansche gewoonten.

Wanneer men het optreden van den heer Das vergelijkt met dat van den heer Gandhi, dan is er wel een verschil.

Laatstgenoemde is een geduldig volksleider, bezadigd in zijn optreden, die zich rekenschap geeft van de handelingen, welke hij doen zal, terwijl de heer Das meer hoogmoed en somtijds overmoedig is bij zijn wil om met kracht een voorgesteld doel te bereiken.

Hij wil alle bezwaren overwinnen, eene eigenschap, die hem zeker tot een goed volksleider stempelt.

In het jaar 1922 werd hij, terzake van de door hem uitgeven geschriften, tot 6 maanden gevangenisstraf veroordeeld.

In het jaar 1923, na een 4-tal jaren met den heer Gandhi in de non-cooperation-beweging te hebben samengewerkt, veranderde de heer Das van richting.

Deze vond den heer Gandhi te zwak en was van meening, dat, als men diens taktiek volgde, men tientallen jaren zoude noodig hebben om het beoogde doel te bereiken.

Hij scheidde zich om die reden van de non-cooperation beweging af en werkte, geholpen door den heer Matilal Nehru, op eigen gelegenheid in de boycot tegen de Engelschen.

Dientengevolge was de swarajistenpartij in het jaar 1924 verdeeld, ook op het in dat jaar gehouden Belgaune Congres, doch, hoewel beide partijen op eigen standpunt bleven staan, werd toch een accoord bereikt in dien zin, dat de heer Gandhi de andere richting niet verbood, mits men werkte in het belang van eene verhoogde Hindoestansche volkskracht.

De heer Das werd 2 maal tot burgemeester van Calcutta gekozen en was herhaaldelijk de vertegenwoordiger der swajaristische partij in de wetgevende vergaderingen, waarin zijne voorstellen altijd ingang vonden, in tegenstelling met tal van bestuursvoorstellen, waarvan vele schipbreuk leden.

Voor die partij stelde hij millioenen uit zijne bezittingen te Calcutta beschikbaar.

Tengevolge van zijn verscheiden, mist de partij der Swarajisten een harer voornaamste steunpilaren en het land van Hindoestan een voorvechter, die altijd gereed stond zijne energie ter beschikking te stellen.

Hij zal onder de patriotten van naam steeds met eere worden genoemd en door de extremisten worden betreurd.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Deutsches Jahrbuch für Niederl. Indien.

Van het Agentschap hier te lande van G. Kolff en Co. te Batavia ontving de Redactie ter bespreking het „Deutsches Jahrbuch für Niederländisch-Indien 1925."

Het uit drie gedeelten bestaand werk is samengesteld door Dr. jur. F. A. Schöppel te Batavia. Aan den inhoud gaat vooraf eene opgave der in het boek geplaatste advertenties, een 80-tal, zoo van Duitsche als van Ned.-Indische instellingen op verschillend gebied. Het eerste gedeelte van den tekst bevat een 4-tal hoofdstukken, welke, vrij vertaald, achtereenvolgens tot opschrift hebben: Land en volk van N.-I., met den bescheiden ondertitel: „Eine Plauderei" van den schrijver; voorts Cijfers over N.-I.; de Regeering van N.-I. en Uittreksel uit de voornaamste Wetten en Besluiten, voornamelijk ten dienste van de Duitsche Kolonie. Het tweede gedeelte, evenzeer onderverdeeld in eenige hoofdstukken heeft uitsluitend betrekking op Duitsche ingezetenen van Ned.-Indië, vroeger en nu. Interessant is hierbij de reeks korte levensbeschrijvingen van Duitschers „die sich in der Vergangenheit um die Kolonie verdient gemacht haben", al vat de samensteller bij zijn speuren naar verdienstelijke landgenooten het begrip „Duitscher" wel wat heel ruim op. — Het derde gedeelte eindelijk, is gewijd aan handel, nijverheid en andere economische onderwerpen.

Het werk, eenvoudig maar typografisch zeer goed uitgevoerd, behelst nog een aantal goede afbeeldingen van (Duitsche) personen en instellingen. Gaarne gaven we het een plaats op onze Leestafel.

Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur.

Prof. P. Scholten schrijft in het jongste Nr. over onze koloniale verantwoordelijkheid. Principieel zijn in de koloniale politiek twee gedachten tegenover elkander

te stellen: die van het bezit en die van de voogdij. Eeuwenlang is de onze door de bezitsgedachte beheerscht. Nu wordt deze niet meer openlijk gehuldigd, maar nog altijd is zij machtig. Des te machtiger, waar zij zich achter het mom van haar tegenstandster verschuilt. Er is gevaar, dat een belangenpolitiek wordt gevoerd, die zich als een cultureele aandient. Deze voogd is nu eenmaal niet belangeloos, kan het niet zijn, maar wel heeft hij te waken, dat zijn belang altijd in de tweede plaats komt, na dat van den pupil. Alleen als dit voor oogen wordt gehouden, is Nederland zedelijk verantwoord tegenover Indië.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. v. N.-I.

Inhoud van deel 81, afl. 3—4. Over den zin van het Javaansche drama, door Dr. W. H. Rassers. — Iets over het dobbelen in de Onder-Afdeeling Banjoeasin en Koeboestreken der Residentie Palembang, door H. de Santy (met tekstfiguur). — Uit en over de Minahasa. V. Bestuur, door L. Adam. — VI. Zeden en gewoonten en het daarmede samenhangend adatrecht van het Minahassische volk. VII. Het onderwijs aan Inlanders in de Minahassa, door P. de Nes. — Het Borobudurprobleem, door R. Ng. Poerbatjaraka. — Javaansche folklore, door Dr. P. V. van Stein Callenfels. — Tjandi Dadi een „Tower of Silence"? door Dr. W. Stutterheim (met 2 teekeningen). — Javaansch grondenrecht in het licht van Lombeksche toestanden, door P. de Roo de la Faille.

Notulen der Bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut van 20 Juni—October '25.

Over den woeker in de Afdeeling Pekalongan.

In aansluiting bij in vorige Nrs. opgenomen bijdragen over woekerpractijken ten nadeele van de Inlandsche bevolking, bevat No. 9 van het „Blaadje voor het Volkscredietwezen" een uittreksel uit een rapport van den hr. Noordink over den woeker in de afdeeling Pekalongan, waaraan het volgende is ontleend.

In tegenstelling met Oost-Java, waar vooral Chineezen zich op het woekerbedrijf toeleggen, zijn het hier voornamelijk Arabieren; de Chineezen zijn ver in de minderheid en schijnen zich heel weinig met credietverstrekking aan Inlanders in te laten.

De Arabische woekeraars blijken zich voornamelijk te hebben vereenigd in eene organisatie, die over het geheele gewest Pekalongan haar vertakkingen heeft. De hoofden wonen in Tegal, beschikken over belangrijke kapitalen en geven alleen groote credieten uit aan landgenooten. Deze verstrekken op hun beurt kleine credieten aan minder gesitueerde Arabieren en zoo vervolgens tot het geld bij den eigenlijken credietnemer komt. Het behoeft geen betoog, dat de rente in laatste instantie zeer hoog moet zijn wil de risico gedekt zijn en door de tusschenpersonen een behoorlijke winst worden gemaakt. Waar de eerste hand reeds 1½ % rente per maand vraagt, behoeft het niet te verwonderen, dat 200 % bij een Arabischen geldschieter nog billijk is.

De bevolkingscentra worden het meest intensief door den woekeraar bewerkt. Hoe verder het binnenland in, des te minder vindt hij een arbeidsveld. In bergstreken is hij een zeldzaam bezoeker omdat het geldverkeer hier nog minder is doorgedrongen. De voorwaarden waarop verschillende credieten worden verstrekt, zijn in hoofdzaak overal dezelfde. Concurrentie schijnt ook hier voor het noodige evenwicht te zorgen.

Zoolang een goedwillend debiteur nog niet voldoende in de macht van den woekeraar is, wordt hij tegemoetkomend behandeld. Uitstel van terugbetaling der hoofdsom wordt gemakkelijk verkregen. Met betaling der rente wordt genoegen genomen. Is het bedrag der schuld echter voldoende opgeloopen, dan wordt hij voor het achterstallige aangesproken en is in geval van onmacht genoodzaakt allerlei onmogelijke eischen in te willigen. Is er niets meer van hem zelf te halen, dan komt het zelfs herhaaldelijk voor, dat vrouw en dochter als slachtoffer vallen!

Grootere bedragen worden meestal tegen afgifte van een zgn. accept uitgeleend. Als voorbeeld voegt schr. vier exemplaren van dergelijke accepten toe. Een ervan betreft een bedrag van ƒ 50.—, geleend 4 Dec. 1920, waarvoor ƒ 90.— moet worden terugbetaald in 6 éénmaandelijksche termijnen van ƒ 15.—. Een tweede leening betreft een bedrag van ƒ 70.—, geleend op 14 Maart 1924, waarvoor slechts één maand later, niet minder dan ƒ 86.— moet worden terugbetaald.

Economisch-Statistische Berichten.

In het Nr. van 16 dezer eene beschouwing van Dr. A. A. L. Rutgers, de hier te lande vertoevende Directeur van Landbouw in N.-I., over de bevolkingsrubbercultuur in Nederlandsch-Indië. Aangezien hetzelfde onderwerp reeds eerder door Dr. R. in de Ind. Mercuur werd behandeld en er toen dezerzijds een en ander aan werd ontleend, wordt thans volstaan met het citeeren van den volgenden zin: „Alles samengenomen is er zeker reden zich te verheugen over de krachtige ontwikkeling van deze bevolkingscultuur." Deze uitspraak van een zoo bij uitstek tot oordeelen bevoegde autoriteit, verdient o.i. wel speciale vermelding.

In hetzelfde Nr. geeft K. F. R. Blokzeijl nog een blik op den toestand van de productenmarkt op Java gedurende de eerste 3 kwartalen van 1925.

De Indische Loods.

No. 44 (13—19 Nov. '25) bevat o.m.: Bevordering van huisvlijt. Het weven, door Raden Ajoe Abdoelkadir, Jogjakarta. — Desa-toestanden, zooals zij inderdaad zijn. — De Inlandsche beweging (ontleend aan eene beschouwing van Dr. H. Kraemer in de Opwekker). — Ambtelijke en kapitaalsdrainage (ontleend aan de Ind. Gids).

Vrijzinnig Weekblad.

Uit den inhoud van No. 32 (11 Nov.). Mr. Zimmerman Gouverneur-Generaal? — Kantteekeningen, door J. J. B. Ostmeier. — Artikel 123 (Oud — 177 Nieuw) Regeerings-Regl. c.a., door A. — De Ned.-Indische „democratische" partij, door Hédus. — Onderzoek Topografische Dienst. — Voorwaardelijke veroordeeling. — Enz.

Blaadje voor het Volkscredietwezen.

Jaarg. 1925 No. 9: Een nieuwe bijdrage tot de kennis van de factoren die de grootte en den omvang der schulden van de landbouwbevolking in Britsch-Indië bepalen, door C. L. v. D.

No. 10. Tegemoetkoming aan de behoefte aan landbouwbedrijfscrediet voor den Inlandschen landbouw, door J. E. van der Stok.

No. 11. Bamboebouw en Javaansche credietverhoudingen, door H. Maclaine Pont.

Indisch Tijdschrift voor het Recht.

Afl. 8—10 van deel 122 bevat o.m.: Termijnhandel, door Th. Ligthart. — 's Hofs arrest inzake art. 37 Faill. Verord, door Mr. H. M. Meertens. — Het zaakwaarnemerschap bij de Landraden, door Mr. Idema (beschouwing over de „procureurs bamboe", „een der groote plagen van den Inlander", „parasieten van de Inlandsche maatschappij, levende ten koste der bevolking"). — Het grondenrecht in de Bataklanden (Tapanoeli, Simeloengan en het Karoland), door A. Enda Boemi. Uitvoerige bespreking door Prof. Mr. B. ter Haar Bzn. — Artikel 5 van het Wetboek van Strafrecht, door Mr. J. M. J. Schepper. — Heling, door Mr. C. Star Nauta Carsten, met Naschrift van de Redactie.

Terloops zij medegedeeld dat op de deelen 110 tot en met 120 van het Ind. Tijdschr. van het Recht (die tusschen 1918 en 1924 verschenen) door Mr. J. J. Smith een algemeen register is vervaardigd, aansluitend bij den „Hulpklapper" van Mr. van Helsdingen.

Orgaan van de Ned. Ind. Offic. Vereeniging.

Uit den inhoud van jaarg. '25, No. 10. Een expeditie in Suriname (met kaart), door G. (Eenige aanteekeningen en bijzonderheden naar aanleiding van een „Narrative of a 5 years expedition against the revolted Negroes of Surinam, from the year 1772 to 1777 by Captain J. C. Stedman"). — De Hulpbank der N.-I. O. V., door J. V., met Naschrift der Redactie. — De beklagprocedure, door X. — Leger en vloot. — De Padvindersbeweging, door J. C. A. Bannink. — Uit pers en periodiek. Enz.

De Indische Mercuur.

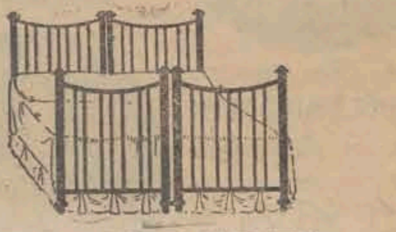
No. 51 (18 Dec. '25). Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut No. 24: Onderzoek naar de bruikbaarheid van eenige Oost-Indische houtsoorten voor de papierbereiding. — Djamoer oepas in de djati. Mededeeling No. 68 van het Instituut voor Plantenziekten, besproken door Prof. Dr. Joh. Westerdijk. — De instelling van de provincie West-Java, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Een gouvernements theeonderneming op Java. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — Verder een literatuur-opgave over oliën, vetten en wassen.

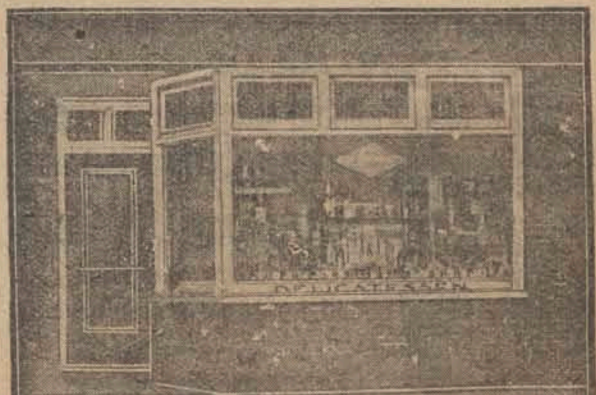
* * *

Regenval in Nederlandsch-Indië, door Dr. J. Boerema. Deel II. Kaarten van den gemiddelden jaarlijkschen en maandelijkschen regenval op Java en Madoera, met een kaart der regenstations. (Kon. Magn. en Meteor. Observatorium te Batavia. Verhandelingen No. 14). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Unter Malayischer Sonne. Reisen, Reliefs, Romane. Von P. Naef. Mit 41 Bildern und 1 Karte. (Frauenfeld—Leipzig, Huber und Co.).

Uitkomsten van het onderzoek naar het verschil in

duurte tusschen de verschillende standplaatsen van gouvernementsambtenaren in Nederlandsch-Indië op 28 Febr. 1925. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden. No. 25). (Batavia, Landsdrukkerij).

Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van den tachtigsten verjaardag van Dr. R. D. M. Verbeek (45 bijdragen met betrekking op geologie en mijnbouw van Ned.-Indië en omliggende streken). (Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën. Geologische Serie Deel VIII).

The Rouna falss of Papua, by T. J. Lindsay Dewsett. (The Geographical Journal. Dec. '25).

The Dusuns of North Borneo; their social life, by Rev. Father J. Staal. Chapter V. Diseases, death, burial, mourning. VI. Religion. (Anthropos. 1925, No. 5—6).

Soerabaia, Indië's eerste handelsstad, door J. Koning. (Handelsberichten — De Nederlandsche Mercuur — 17 Dec. '25).

De luchtlijn Amsterdam—Batavia (beschouwingen naar aanleiding der artikelenreeks van E. L. K. Schmülling in het Koloniaal Weekblad). (De Ind. Verlofganger, 18 Dec. '25).

West-Australië als exportland en afzetgebied voor Ned.-Indische producten gedurende 1923—24 (slot). (Korte Berichten voor Landbouw, enz. 13 Nov. 1925).

De afsluiting van de Tjitaroem bij Walahar (met ill.). (Ind. Bouwk. Tijdschr. 1925, No. 17).

De Cultuurmaatschappij Wonolangan (1895—1925). Met portretten en platen. (Indië. Geïll. Tijdschr., 9 Dec. 1925).

Overzicht van de Maleisch-Chineesche en Chineesche pers over de maand October 1925. Samengesteld door het Kantoor voor Chineesche Zaken. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Beknopt overzicht van eenige Ned.-Indische planten, die giftige bestanddeelen bevatten (vervolg), door M. Duyster. (Pharmaceutisch Tijdschr. voor Ned.-Indië. Oct. '25).

„Ondervindingen van een vrouwelijk arts", door Sim Ki Ay. (Leven en Werken, 1925, bl. 699). 1)

Onze Oost, door C. K. Elout. Met afb. (Ons eigen Tijdschr. III, bl. 355).

Koloniaal-paedagogisch werk. (De invoering in Ned.-Indië van de opvoedwetenschap en de verandering van het schoolstelsel), door G. J. Nieuwenhuis. (Paedagogische Studiën. Oct. '25).

Een herinnering uit de Zuidelijke Bataklanden, door P. t. W. Met ill. (Buiten, 1925, bl. 475).

Menangkabau, door P. te W. Met ill. (Buiten, 1925, bl. 526).

Met een Speda door Sumatra, door G. de van der Schueren. Vervolg. (Opbouw, V, bl. 1008).

1) Deze en volgende titels zijn ontleend aan Nijhoff's Index, Oct. '25.

Curaçao.

Curaçaosche Handelmaatschappij.

Aan onze aandacht is ontsnapt eene beschouwing over de Curaçaosche Handelmaatschappij, welke wij, ontleend aan het Dagelijksch beursbericht van de Rotterdamsche bankvereeniging, vonden in de *Amigoe di Curaçao*. Veronderstellende, dat niet al onze lezers een van beiden lezen, nemen wij het overzicht op in ons blad. Het luidt aldus:

In de positie der *Curaçaosche Handel-Maatschappij* is de laatste jaren een belangrijke verbetering ingetreden. Nadat over 1921 en 1922 het dividend gepasseerd moest worden, kon over 1923 weder een aanvang met dividend-uitkeering worden gemaakt. Na behoorlijke afschrijving en reserveering van een bedrag van ƒ 75.000, werd het dividend toen bepaald op 5 %.

De resultaten over het boekjaar 1924 hebben tot een nog veel hoogere dividend-uitkeering aanleiding gegeven, maar hiertoe hebben ook buitengewone omstandigheden medegewerkt. Weliswaar waren de bedrijfsresultaten op zich zelf ook bijzonder verbeterd, daar deze stegen van ƒ 441.000 tot ƒ 659.000, maar van nog meer invloed op de financieele positie der vennootschap was toch wel, dat zij het geluk had in den loop van 1924 eenige op Curaçao gelegen terreinen te kunnen verkoopen aan de *Curaçaosche Petroleum Maatschappij* voor de som van ƒ 1.500.000. Hiervan werd ƒ 1.450.000 als winst beschouwd, daar slechts ƒ 50.000 in mindering werd gebracht van de boekwaarde der gebouwen en terreinen op Curaçao. Hiertoe werd volle vrijheid gevoeld, aangezien de boekwaarde van de rest dezer bezittingen in verhouding tot hun omvang en werkelijke waarde nog zeer matig kan worden genoemd.

Van de op deze transactie gemaakte winst werd niet minder dan ƒ 1.250.000 in het bedrijf gehouden en wel door die als volgt te reserveeren: ƒ 725.000 als dotatie aan de statutaire reserve, die daardoor steeg tot ƒ 1.014.583; ƒ 300.000 aan een nieuw te vormen „reserve voor bijkantoren" en ƒ 100.000 aan een in het leven te roepen „ondersteuningsfonds".

Zooals boven reeds werd aangestipt, toonen de eigenlijke bedrijfsresultaten een belangrijke verbetering, gelijk trouwens reeds bij het uitbrengen van het jaarverslag der vennootschap over 1923 werd tegemoet gezien in verband met de prijsverbetering van vele tropische producten, waardoor de koopkracht der betrokken productielanden gunstig beïnvloed moest worden. De overzeesche vestigingen droegen dan ook in belangrijker mate dan in de voorafgaande jaren het geval kon zijn, tot de bedrijfsbaten bij.

De uit winst over 1923 gevormde extra-reserve van ƒ 75.000 werd bestemd voor afschrijving op eenige nieuwe belangen in Zuid-Amerikaansche ondernemingen. Bovendien werd het restant der vroegere „reserve voor buitengewone omstandigheden," groot ƒ 151.988 afgeschreven op de boekwaarde der filialen. Door de vorming van een nieuwe „reserve voor bijkantoren" waaraan, zooals boven gememoreerd, een eerste dotatie van ƒ 300.000 plaats had, verzekert men zich de middelen om eventueele verliezen der overzeesche vestigingen te kunnen dekken.

De acht bijkantoren der vennootschap staan tezamen te boek voor ƒ 3.877.532. Hiervan worden de grootste kapitalen gevorderd voor de bijkantoren Curaçao, Barranquilla, New York en Maracaibo. Het bijkantoor La Guaira vereischt een kleiner bedrag, terwijl in de bijkantoren Paramaribo en Puerto Cabello nog geringere kapitalen zijn vastgelegd. Het bijkantoor te Antwerpen stond zelfs nog met een gering bedrag credit in de boeken der vennootschap.

De aandacht wordt getrokken door de groote vermeerdering der beschikbare kasmiddelen, welke natuurlijk gemakkelijk te verklaren valt uit bovengemelden verkoop van terreinen op Curaçao. Daarentegen was in debiteuren een veel geringer bedrag vastgelegd. De post „goederen" toont echter een belangrijke vermeerdering. De bijzonder liquide positie der vennootschap wordt duidelijk aangetoond door de omstandigheid, dat op het einde van het afgeloopen boekjaar meer dan 60 % van het kapitaal bestond uit kasmiddelen en debiteuren. De uitkeering van een dividend van 12 % was dan ook alleszins gerechtvaardigd, al moet men er natuurlijk rekening mede blijven houden, dat dit hooge dividend voor een deel te danken was aan een buitengewone bate, zoodat een dergelijk percentage voor deze vennootschap niet als norm kan worden beschouwd. Intusschen moet het zeer in het voordeel der vennootschap worden geacht, dat een aanzienlijk deel der verkregen extra-winst in het bedrijf is gehouden door de reserves, die in de crisisjaren grootendeels voor dekking van geleden verliezen waren aangewend, weder krachtig te versterken. Ongetwijfeld is de kans op bevredigende uitkeeringen, zij het dan ook misschien niet zoo hoog als over het afgeloopen bedrijfsjaar kon plaats hebben, daardoor zeer vermeerderd.

De aandeelen zijn het laatst verhandeld tot den koers van 130 %.

Autobus.

Over de nieuwe autobus schrijft de *Amigoe:*

„De ondernemende heer Manrique Capriles heeft een nieuwen autobus uit Amerika laten komen, die hedenmorgen in dienst is gesteld en, zooals wij reeds de vorige week mededeelden, meer speciaal het vroegere traject van de opgedoekte tram zal bewerken.

Gisterenmiddag tusschen 4 en 6 uur maakte deze autobus zijn eerste proefritten en kon ieder zich overtuigen van de nette geriefelijke reisgelegenheid.

Velen zullen dezen autobus veel te mooi vinden voor Curaçao. Het is inderdaad een echte luxe wagen. Het kon zeker veel eenvoudiger. Des te meer zal het voor een ieder een attractie zijn een rit mee te maken. Geen harde houten banken, maar 20 gemakkelijke stoelen met leer bekleed bieden een geriefelijke zitplaats met vrij uitzicht langs alle kanten. Een electrisch druk-

knopje bij elke zitplaats maakt het gemakkelijk den chauffeur te waarschuwen, dat men wil uitstappen. Het is een z.g. *eenmanswagen*, d.w.z. er is geen aparte conducteur die 't geld ophaalt.

Bij het instijgen werpt men het afgepast geld in de bus en de chauffeur ziet precies wat er invalt. Bedrog wordt onmiddellijk geconstateerd.

De wagen rijdt heerlijk zacht, zoodat het werkelijk een genot is een ritje mee te maken. Deze autodienst belooft een groot succes, wat wij den heer M. Caprilles van harte toewenschen.

Het is een mooie aanwinst, waarmede de bewoners van Punda, Pietermaai en Scharloo ten zeerste gebaat zijn."

De prijs is niet goedkoop: 25 cent per persoon.

Telefoon-verbinding.

De C. P. I. M. is bezig met bekwamen spoed een eigen telefonische verbinding aan te leggen tusschen de *Isla* en haar nieuwe stichting op Caracasbaai.

(A. d .C.)

Santa Barbara.

De vorige week kwamen hier per *Ligia* nog 32 arbeiders van Aruba aan, die allen op Newport (St. Barbara) gingen werken, waaruit men zou moeten opmaken, dat *The Lago Oil* op Aruba nog lang niet op volle kracht werkt, anders zou zij zich die 32 mannetjes niet hebben laten ontglippen.

(A. d. C.)

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Oranjestad op Aruba.

Deelden wij in het K. W. van 1 Oct. l.l. een en ander mee omtrent de eerste grondslagen van Aruba's hoofdstad in 1822, in Febr. 1826 schreef de kapitein-kommandant van het eiland S. Platz aan den gouverneur, dat de uitgestrektheid van het dorp en de daaruit voortvloeiende moeilijkheid voor de wijk- en districtmeesters om hun verplichting te voldoen, aanleiding gegeven had tot de verdeeling van het dorp in twee wijken door een geprojecteerde straat, nagenoeg noord en zuid loopende (Gouvernements-journaal 6 Mrt. 1826).

Uit den Verren Vreemde.

Een nieuwe dynastie van Sjah's.

't Staat ons stellig voor den geest. Wij hebben eens de verklaring gelezen: het dictatorschap is niet meer van onzen tijd, de veelhoofdige volksvertegenwoordiging heeft het tot een onmogelijkheid gemaakt. Wij vinden de plaats niet meer, maar 't komt er toch ook maar op aan, dat deze opvatting inderdaad die van velen is geweest, volgens wier inzicht het parlementaire stelsel den dwingenden heerscher uitsloot. En 't komt er toch ook maar op aan te constateeren, dat deze opvatting een verkeerde is gebleken. Wie over dictatorschappen een studie wil maken, vindt in het heden rijke stof tot waarnemen en vergelijken.

Primo de Rivera in Spanje dictator, die noch op den Spanjaard, noch op den buitenlander den indruk maakt van den geroepene om zijn land, zijn volk, zijn koning uit den put te helpen. Mussolino, dictator naast den koning, welke bij zijn genade regeert, en die naar binnen en naar buiten den indruk maakt van krachtig te willen en krachtig te kunnen. Mustapha pacha, die den zwakken sultan uitdrijft, aan het zieke Turkije de kracht van jonge gezondheid weergeeft, een volksvertegenwoordiging laat mee regeeren, maar haar beheerscht. En, als om de lijn van west naar oost in steeds verder drijven te accentueeren, in Perzië Riza Khan, de dictator, die de heerschende dynastie verdrijft en zelf vorst wordt, met eerbiediging van den wil van datgeen wat in Perzië als het parlement, het medjeliss, kan gelden.

Over deze, ten slotte kalm verloopen, omwenteling willen wij nu 't een en ander zeggen.

Het is een geschiedenis, die in haar meer intieme bijzonderheden zeer aparte eigenaardigheden heeft, maar die in haar groote lijn weer heel veel overeenkomst vertoont met die van de dynastie-wisselingen in menig ander rijk in andere tijden.

Perzië is geen landje, ergens als verloren tusschen groote rijken te zoeken. Binnen zijn nauwste grenzen gemeten, heeft 't een oppervlakte als die van Duitschland en Frankrijk te zamen. 't Strekt zich uit van de Arabische zee, de Perzische golf tot aan het Kaspische meer. 't Ligt tusschen de steeds in naijver politiseerende Arabische, Turksche, Russische rijken en Britsch-Indië.

't Klinkt wellicht wat vreemd een stamhuis dat ruim 130 jaren over een rijk geregeerd heeft, een vreemde dynastie te blijven noemen, toch mag dit voor dat der Kadsjaren in Perzië gezegd worden. Mohammed Khan, van Turkschen stam, onderwierp de Perzen en riep zich in 1795 uit tot koning der koningen, sjah-el-sjah, en koos Teheran tot residentie. Hij, noch een zijner opvolgers, is populair geworden onder de Perzen. In binnen- en buitenland wist men van de fabelachtige rijkdommen der sjah's, die in even fabelachtige verkwisting werden verspild en verbrast. Ook gaf de willekeur van allen, en de wreedheid van meer dan één hunner, herhaaldelijk reden tot ergernis.

De eerste sjah die Europa bezocht was Nasreddin, die zich ook hier overal — hij bezocht ook ons land — in zijn schittering van rijkdom ten toon stelde, zoo door zijn als met diamanten bezaaide kleeding. Hij werd op een zijner tochten in het eigen land door een kluizenaar vermoord. Met deze uiting van door velen verkropte ergernis en haat, begon een zich snel ontwikkelende binnenlandsche beweging om meer persoonlijke vrijheid. De opvolger Moezzaffer-eddin voelde zich dan ook niet meer veilig. Hij trachtte het dreigend gevaar te bezweren door zijn eersten minister, in 1906, te machtigen een grondwet op te stellen en verkiezingen voor een volksvertegenwoordiging voor te bereiden. Deze, het medjeliss, kwam inderdaad bijeen. Veel genoegen mocht hij hiervan echter niet beleven, kort nadien stierf hij plotseling.

De ontevredenheid was ook niet verminderd. De beide sjah's werden ervan beschuldigd veel meer oor te hebben voor vreemde belangen, als die maar door flinke geldsommen gesteund werden, dan voor de Perzische belangen. Zelfs werden stukken van 't land en deelen van 't volk zoo verschacherd.

De reden der impopulariteit niet zoekende waar zij te vinden ware geweest, bij de vorsten zelf, maar meenende in reactie het redmiddel te vinden, kwam de nieuwe sjah Mohammed Ali er toe, de medjeliss te ontbinden en de grondwet voorloopig buiten werking te stellen. Het effect hiervan keerde zich echter tegen hem zelf. In Juli 1909 zag hij zich verplicht zich onder Russische bescherming te stellen om veilig de wijk uit zijn land te kunnen nemen. Hij deed afstand van den troon t. b. v. zijn zoon Ahmed Mirza, die pas elf jaar was.

Enkele jaren later is de jonge sjah naar Europa gezonden, waar hij al spoedig in de mondaine wereld, vooral in Frankrijk, een bekende figuur werd.

Tijdens den wereldoorlog kwam Perzië er niet toe partij te kiezen, maar, in tegenstelling met andere neutrale landen als Zwitserland, Denemarken, Nederland, die hun gebied voor elke oorlogsactie sloten, liet de sjah in zijn land alle oorlogspartijen ongestraft haar gang gaan. Duitschland, Rusland en Engeland hebben hiervan dan ook op eigenaardige wijze gebruik gemaakt. Toen de geallieerden aan den winnenden kant waren, meende Ahmed Mirza, in Augustus 1919, verstandig te doen door met Groot Brittannië een verdrag te sluiten, waardoor Perzië in sterke mate afhankelijk zou worden van dit rijk. Maar de verzetspartij in Perzië roerde de trom, deed de beteekenis van dit verdrag uitkomen, waardoor Perzië niet veel meer dan een Britsche kolonie zou worden. Het volk kwam op zoo duidelijke wijze in verzet tegen dit gevaar, dat ook deze sjah het raadzaam oordeelde zijn land te verlaten. Uit den vreemde regeerde hij, of liet hij het ministerie regeeren, slechts enkele keeren kwam hij voor korten tijd in Teheran terug.

Daar van zijn invloed en gezag zoo niet veel overbleef, was de gelegenheid gunstig voor een handige persoonlijkheid om een leidende rol te gaan vervullen.

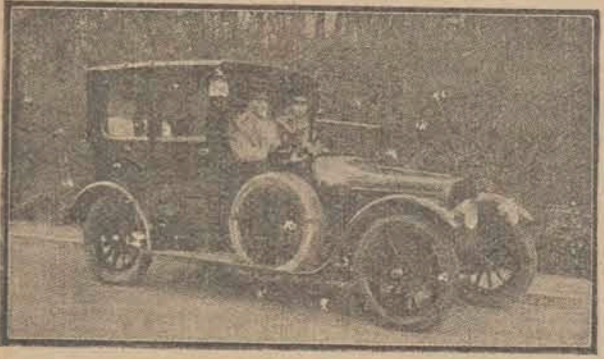
Tusschen 1921 en 1923 wisselden vele ministeriën elkander af, maar de portefeuille van oorlog bleef doorloopend in handen van Riza Khan, uit Azerbeidsjan afkomstig, een vriend van Moestapha Kemal Pacha, de leider der Turksche bevrijdingsbeweging.

In 1923 wordt Riza Khan minister-president. Van dat oogenblik af heeft Perzië een leider, die de teugels vast in handen houdt. Een broeder van den sjah, prins Valihad, neemt het regentschap waar voor den afwezigen koning.

Reeds in Maart 1924 dacht Riza Khan over een staatsgreep, om Perzië tot een republiek te maken. Maar de geraadpleegde schriftgeleerden, zonder wier advies hij het niet aandurfde, verklaarden het uitroepen van een republiek als in strijd met de Sjitische leer. Riza Khan nam daarop in April ontslag als minister.

Valihad mocht er nu echter niet in slagen een ministerie bijeen te krijgen, zoodat regent en medjeliss

met hangende pootjes bij Riza Khan moesten aankomen, met verzoek weer terug te willen komen.

Hij was en bleef gekant tegen de Britsche inmenging. Engeland, de belangen der Anglo-Perzian Oil Cy indachtig, liet zich echter niet verdringen en wist zelfs den Sjeich van Mohammerah bij de Perzische golf tot een verzetbeweging tegen de regeering te doen besluiten. Riza Khan trok uit Teheran daarheen, onderwierp den sjeich, en bracht zoo den Britschen invloed een gevoeligen slag toe.

1925 heeft den dictator de gevolgen laten trekken van de verklaring der schriftgeleerden, dat de republikeinsche vorm niet past voor Perzië. Perzië moet dan maar een koninkrijk blijven en hij wil er wel den koning van zijn.

In Maart stelt hij het medjeliss, zonder voorafgegane waarschuwing, voor de keuze Riza Khan of Ahmed Mirza. De raad der schriftgeleerden adviseerde hem het regentschap op te dragen, met onbeperkte macht over de krijgsmacht. Hiermede stelde hij zich voorloopig tevreden. In September was er een relletje tegen hem, en vóór terugkomst van den sjah, dat echter op niets uitliep. De sjah zou te Marseille aan boord gaan, maar zag, gehoor gevende aan een waarschuwing, van 't plan af, en verkoos 't veilige bestaan in Parijs.

Riza Khan wist nu de vervallen verklaring van Ahmed Mirza en diens stamhuis door te drijven. Bij de kennisgeving hiervan aan het volk en aan de vreemde mogendheden, werd Riza Khan al betiteld als „zijn keizerlijke hoogheid", en aangewezen als regent over het Iransche keizerrijk.

Den 12en December heeft de constitueerende vergadering met algemeene stemmen een amendement op de grondwet goedgekeurd, waarbij Riza Khan Pehlevi tot koning wordt uitgeroepen en de Pahlevi dynastie op den troon wordt bevestigd. De oudste zoon van den nieuwen sjah is als kroonprins aangewezen.

Den 16en heeft de gelukssoldaat den kroningseed afgelegd in tegenwoordigheid van de parlementsleden en den raad van schriftgeleerden. De bij zoodanige plechtigheid gebruikelijke toejuichingen van het volk bij zijn tocht door de stad ontbraken natuurlijk niet.

Met opvallenden spoed heeft Groot Brittannië zich beijverd den nieuwen toestand te erkennen. Men meent dit in verband te kunnen brengen met het streven van Londen om ook met Moskou op beteren voet te kunnen komen. En hierin zou o.m. weer een streven liggen om de mogendheden, die neiging mochten voelen om in de Mosoelkwestie partij voor Turkije te kiezen, hiervan te weerhouden, zoodat Moestapha Pacha geïsoleerd zou komen te staan. 't Lijkt tot nu toe of Riza Khan zich noch door Engelsche, noch door Russische invloeden wil laten beheerschen.

Zonder zich in deze en dergelijke politieke combinaties te verdiepen, mag men in het gebeurde in Perzië wel mede een verschijnsel zien van het zich meer zelfbewust worden van het Oosten en mag men hiervan ook invloed op de wereldpolitiek verwachten, al is 't nog niet duidelijk in welke richting deze zich zal doen gelden.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

IN MEMORIAM MEVROUW SLORS—WENTINK.

Woensdag 16 Dec. overleed alhier *Mevrouw M. M. Slors—Wentink.*

Gedurende eenige jaren was deze opofferende, lieve vrouw lid van het afdeelingsbestuur en steeds was het een onzer beste, echt meevoelende leden, wie niets te veel was, als het ging om de idée: Indië nader tot Nederland te brengen, te bevorderen.

Een slepende ziekte verhinderde haar in den laatsten tijd iets te doen. Een operatie mocht niet meer baten en verleden Zaterdag is ze in alle stilte en eenvoud ten grave gedragen.

Gesproken aan het graf is er niet, maar een woord van eerbiedige hulde is hier zeer zeker op zijn plaats. Haar voorbeeld zal lang in onze herinnering blijven.

Voor het Bestuur:
J. C. BAARS,
Secretaris.

Afdeeling Breda.

Dinsdag 15 Dec. werd te Breda door de Afdeeling „Oost en West" de Java-film afgerold.

De voorzitster, Dour. Clifford Kocq v. Breugel, sprak een openingswoord, waarin zij wees op het nationaal

belang van ons bondgenootschap met Oost- en W Indië en de wenschelijkheid betoogde van meer al meene en diepere kennis van die rijk gezegende oord

De vertooning was een groot succes en zal onget feld een blijvenden indruk gemaakt hebben op de rijke toeschouwers.

De Secretaris Afd. Breda e. o.
L. VISSER.

Afdeeling Utrecht.

Na 't succes van de Indische tentoonstelling besl het bestuur van O. en W., afd. Utrecht en Omstrek contact te zoeken met de onderwijzers. Mej. Gantvoo die zich zooveel moeite had gegeven voor de tento stelling, was de bemiddelaarster. Haar pogingen sla den. In de meeste Utrechtsche scholen zijn ser prachtige wandplaten, vergroote reproducties van o spronkelijke foto's. Ze liggen ongebruikt, omdat n mand er iets bij te vertellen weet. Nu zullen aan hand van die platen en van lantaarnplaatjes de n dige inlichtingen gegeven worden door de leden v het bestuur van Oost en West, elk op het terrein d hem het meest bekend is. Geen wetenschappelijke c sus dus, maar causerieën. Er hebben zich 31 ond wijzeressen en onderwijzers aangemeld, die ter best ding van kleine onkosten, ieder 1 gulden bijdrag Reeds tweemaal heeft zulk een bijeenkomst plaats had, waaraan onze presidente, door 't schenken v een kopje thee met een koekje, iets huiselijks weet geven. De kans bestaat nu, dat de fraaie wandpla dienst zullen gaan doen en meer licht over Indië z len verspreiden.

15 Dec. heeft Dr. Winckel de afd. Utrecht ten z ste verplicht door geheel belangloos een van de w nige vrije dagen, die Z.Ed. resten voor zijn terug naar Java, op te offeren, om een voordracht te hou over de framboesia en de bestrijding ervan in N.

Voor een aandachtig gehoor van professoren, me med. studenten en niet-deskundige leden van O. en W gaf Dr. Winckel een duidelijke uiteenzetting, ter zijn schitterende lichtbeelden een helder beeld gav van de ziekte en 't succes der bestrijding. Grooten da is het bestuur, en vooral de penningmeester ook, ve schuldigd aan Prof. Dr. Went, die voor dezen avon zijn collegezaal en de projectielantaarn ter beschikkin had gesteld van O. en W.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Door afwezigheid van den bewerker, is in dit Nr. de rubriek „Suriname" niet verschenen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

OVEREENKOMST

gesloten tusschen de vereenigingen „Oost en West" en „Suriname".

Art. 1. De Vereeniging „Suriname", als zoodanig is lid der Vereeniging „Oost en West".

Art. 2. Zij vergoedt aan het Hoofdbestuur van „Oost en West" eene contributie naar reden van f 2.— (twee gulden 's jaars per gewoon lid, uitgezonderd voor die leden dus die buiten's lands verblijf houden (buiten leden). Bij stijging van het aantal gewone leden dier Vereeniging boven de 50 tot 100 leden wordt eene contributie van f 1.50 (een gulden vijftig centen) geheven boven de 100 gekomen zijnde, wordt eene nadere regeling getroffen.

Art. 3. De afdracht der contributie geschiedt aan het Hoofdbestuur van „Oost en West" elk jaar vóór ultimo Februari, met nominatieve opgave en volledig adres van het aantal leden der Vereeniging „Suriname" binnen- en buiten 's lands.

Art. 4. De leden van de Vereeniging „Suriname" deelen, individueel, in de rechten van de gewone leden van „Oost en West", met uitzondering van het stemrecht.

Art. 5. De Vereeniging „Suriname" vertegenwoordigd door haar Bestuur of door dit Bestuur te machtigen lid (leden) heeft toegang tot de Algemeene Vergaderingen zoowel tot die der Vereeniging als tot die der Afdeelingen van „Oost en West".

Haar stemrecht op die bijeenkomsten wordt uitgeoefend op gelijke wijze als zulks ten aanzien der Afdeelingen van „Oost en West" is voorgeschreven in artikel 16 der Statuten van laatstgenoemde Vereeniging.

Art. 6. De Vereeniging „Suriname", respectievelijk hare Afdeelingen of Correspondentschappen, hebben, na gehouden overleg met het Hoofdbestuur c.q. Afdeelingsbesturen van „Oost en West", tevens toegang tot en gebruikmaking van de aan „Oost en West" toekomende of bij haar in gebruik zijnde gebouwen en inrichtingen.

Art. 7. Een lid van het Bestuur van de Vereeniging „Suriname", door dat Bestuur aan te wijzen, neemt zitting in het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West".

Art. 8. Deze overeenkomst treedt in werking met ingang van 1 Januari 1926.

Aldus opgemaakt te 's-Gravenhage den 10en December 1925.

De Vereeniging „Oost en West":
(w.g.) W. SONNEVELD, *Voorzitter.*
VAN DER BRUGH, *Secretaris.*

De Vereeniging „Suriname":
(w.g.) CORSTEN, *Voorzitter.*
W. CLASENER, *Secretaris.*

Deze overeenkomst is goedgekeurd op de buitengewone Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Suriname", gehouden te Amsterdam op 2 December 1925 en op de vergadering van het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West" op 3 November 1925, behoudens definitieve bekrachtiging der Jaarlijksche Algemeene Vergadering.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. N. de Man, Hoogewoerd 42a te Leiden en Mr. H. J. Wijnmaalen, Markt 63 te Delft, beiden als administratief ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

OPGAVE VAN MET VERLOF UIT INDIE AANGEKOMEN AMBTENAREN.

J. H. Edelman, Inspecteur v. h. Eur. Lager Onderwijs in de 2e Afdeeling, Maastricht, Alex. Battalaan 81.

J. G. van Ingen, Leeraar b. d. Openb. Technische sch. te Bandoeng, Haarlem, Nieuwe Gracht 100.

G. H. J. Berckenkamp, Referendaris ter Algemeene Secretarie, Den Haag, Laan van Meerdervoort 286.

W. H. G. Palm, Inspecteur van den Arbeid voor de Buitengewesten, Den Haag, Leeuweriklaan 16.

G. Rouwenhorst, tijdelijk waarn. ambtenaar 3e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Amersfoort, Woudreus, Oud-Leusden.

G. W. Horn, wd. Hoofd van het Centraal kantoor voor Dactyloscopie, Den Haag, pension Erkes, van Galenstraat 8.

B. van de Haar, Hoofdagent 1e klasse bij de Algemeene Politie, Enschede, Vervierstraat 29.

Mr. L. van Dijk, Voorzitter van de Landraden te Garoet, c.a., Utrecht, Jan Willem Frisostraat 22.

J. Carels, Politieopziener 1e klasse bij de Alg. Politie, Groningen, Heerenweg 82.

J. F. Mirandolle, Controleur 1e klasse in de gewesten buiten Java en Madoera met den rang en titel van Assistent-Resident, Amsterdam, Boerhave kliniek, kamer 5, Teniersstraat.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1o. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2o. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

S DE UITGEEFSTER.

Mutatiestaat van 16 tot 23 December 1925.

Nieuwe Leden:

	Geïntroduceerd door:
Pater C. Wessels S. J., Canisius-College te Nijmegen, f 5. (Afdeeling Nijmegen)	den Heer W. C. Muller te 's-Gravenhage.
J. E. J. Eybergen, Inspecteur Loodswezen b. d., Groningen, Verlengde Heerenweg 125b. f 5.	Eigen aanmelding.
A. Hoorweg, oud-Inspecteur v. d. Algemeene Politie in N.-I., Den Haag, Ieplaan 42. f 5	Administrateur O. en W.
Dr. I. B. Kolthoff, Leeraar H.B.S. in N.-I. Den Haag, Danckertstr. 30. f 5. Ir. M. C. Kort, Ingenieur Mijndienst N.-I., Den Haag, p. a. Ned. Handel Mij. f 5.	Secretaris-Penningmeester afdeeling Den Haag.
Cultuurmaatschappij „Tjiomas", Den Haag, Mauritskade 3. f 5. J. C. F. Schor, Agent H.V.A. te Medan. f 12. Raden Md. Djoehana, Arts, Tandjong Balei. f 5. H. F. Jantzen, Administrateur s.f. „Sindanglaoet" te Cheribon. f 12. W. de Man, Administrateur s.f. „Tjepper", Halte Tjepper N.-I. S. f 6. J. C. Heidstra, Agent Ned.-Ind. Landbouw Mij., Soerabaya. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger in Ned.-Indië.
R. M. Soute, Cannalaan 11, Soerabaja. f 5.	

Afschrijven:

Mevrouw D. M. Reiche, geb. Walter, Leiden, Witte Rozenstraat 48A.

C. Winkler Prins, Arts, Amsterdam, Wilhelmina Gasthuis.

Mr. J. H. Abendanon, Oud Directeur O. E. en N., Menton (overleden).

H. Th. Popkens Brouwer, Gep. Ass. Resident, Notaris te Weltevreden (overleden).

P. S. J. Obly, Controleur B.B. te Pematang Si-Antar (S. O. K.)

Adresveranderingen:

J. B. Angenent, Hoofdverificateur In- en Uitvoerrechten, van: Haarlem, Paviljoenslaan 13, naar: Weltevreden, Poste Restant.

D. Schulman, Majoor der Art. N.-I. L., van: Amsterdam, Joh. Verhulststr. 165, naar: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 172. f 5.

J. C. de Ridder, Kapitein Inf. N.-I. L., van: Curaçao, naar: Voorburg, Laan van Rustenburg 18. f 5.

R. Pas, Controleur B.B. Den Haag, van: Beeklaan 340, naar: Copernicusstraat 26.

F. A. van Duyvenboode Varkevisser, Hoofdingenieur B.O.W., Den Haag, van: Obrechtstr. 488, naar: Stephensonstraat 10.

G. Schutte Raaff, Administrateur s.f. „Phaiton", Den Haag, Statenlaan, van: 103 naar: 99.

Jhr. Mr. Dr. H. A. van Karnebeek, Minister v. Buitenlandsche Zaken, Den Haag, van: Kneuterdijk, naar: Van Stolkweg 23.

J. C. Koster, Kapitein Generale Staf, van: Den Haag, Lubeckstr. 54, naar: Bandoeng, D. v. O.

A. M. Hens, thans: Lid van den Raad van Indië te Weltevreden.

H. Ch. Gooszen, thans: Resident van Ternate.

J. Roest, thans: Resident van Amboina.

F. G. Putman Cramer, Ass.-Resident, van: Tjilatjap, naar Poerworedjo (Kedoe).

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. Hietink, Prins Mauritsplein 23, [Den] Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jo[ngelieden] uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen [doen].

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-I[ndië] of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied [aan] personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat [17], 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtin[gen] zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 50752. Dit „Tehu[is"] biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland v[er]toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvra[gen] te richten tot den Directeur, den Heer J. C. Hietink of den administrateur, den Heer W. Meijer.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan [2], 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indis[che] bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekk[ing] willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten ei[nde] aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de da[mes] J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag [van] 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Fi[rma] MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede dr[uk]).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring e[n] Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.